Na Kerekereˈa Sa Paul Fuana Ngwae Faˈamamana Ki ˈI Rom

Kaidaˈi sa Paul nia keresia na buka neˈe, nia oga ke ala ˈania ngwae faˈamamana ki kike saiana neˈe nia oga liua lekaˈa maˈi ka dao toˈoda. (1:9-15) God nia ri ˈuana sa Paul fuana faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Ma sa Paul ka faˈasuia naˈa raoˈa neˈeri ana bali kula ana raˈelana sina ana ˈi Rom. ˈUnaˈeri, nia salisali naˈa ke leka ana kula ki ana suulana sina ˈi Rom, ka tasa naˈa neˈe ˈi Spen. Ma nia naia neˈe nia ke leka lisia ngwae faˈamamana ki ˈi Rom ana lekalana maˈi ˈuana ˈi Spen.

Ana kaidaˈi neˈe sa Paul ka kerekere fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Rom, na Jiu faˈinia na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, tua fikulada noaˈa kasi leˈa. Sa Paul oga na Jiu ki faˈinia na ngwae noaˈa laˈu Jiu kike tua kwaima leˈa. ˈIu sa Paul ka alaˈa madako ana bali buka 1-12 neˈe God faˈamauria keroˈa Jiu, ma ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, duˈungana fitoˈonga kera ana sa Jesus. Kaidaˈi God nia alafafi kera Jiu faˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu, kera bolo faˈinia keroˈa ke alafafi kera goˈo, ma kera ka tua kwaima fiku.

Sa Paul oga logo ke faˈamanata na Kristin ki fuana tuaˈa neˈe faˈasaeleˈa liana God. Ru neˈe fofo ˈafua roˈongaˈa sulia faˈinaˈonaˈo ki ana ˈinotoˈanga, ma folilana takisi, ma kwaimaˈanga

fuana ti ngwae faˈamamana neˈe kira manata matamata sulia fanga ma na asoa abu ki.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Sa Paul neˈe na lifurongoˈa ana na Faˈarongoˈa Leˈa 1:1-17
Ngwae ki taˈifau goˈo neˈe kira abula taˈa 1:18—3:20
God nia faˈasaga na ngwae ki sulia na faˈamamanaˈanga kira ana sa Jesus 3:21—4:25
Mauriˈa faolu sulia ngasingasiˈanga na Anoˈi ru Abu 5:1—8:39
God filia ngwae ˈi Jiu ki, bore ma kira ilangaˈinia sa Jesus 9:1—11:36
Na tuaˈa neˈe faˈasaeleˈa liana God 12:1—15:13
Sa Paul nia oga ke leka ˈuana ˈi Rom 15:14—16:27

1 Na kerekereˈa faˈasia sa Paul, na ngwae rao
sa Jesus Christ. Nauˈa ta ngwae lifurongo logo
osiˈana God nia fili nau, ma ka asungaˈi nau
fuana na faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa nia.
2 Na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe God nia eta fata
ˈani ka tau naˈa maˈi ˈi naˈo ana profet ki, ma
kira keresia saena Kerekereˈa Abu.
3 Ma na Faˈarongoˈa Leˈa neˈeri sulia na Ngela
nia, na Aofia kia sa Jesus Christ. Nia ngalia noniˈi
ngwae, ma ka futa maˈi ana kwalafa sa David na
ngwae tatalafaˈa.
4 Ma kulu saiana niaˈa malitana abu osiˈana
God ka faˈataˈinia niaˈa na Ngela nia ana kaidaˈi
God taˈea faˈasia maeˈa ˈani ngasingasiˈanga doe
nia.

5 Ma ˈani sa Jesus Christ, God ka faˈaleˈa nau
ˈiri nauˈa ta ngwae lifurongo fuana raoˈa fuana
sa Jesus Christ, fasi ˈiri nai talaˈia ngwae neˈe
noaˈa laˈu na Jiu ki, ana fanoa ki taˈifau, ˈiri kike
faˈamamana ana niaˈa, ma kira ke roˈosulia na
fatalana.
6 Ma kamuˈa logo na ngwae neˈe kamu tua ˈi
Rom ki, God sae kamu fasi ˈiri kamuˈa na ngwae
sa Jesus Christ ki.
7 Aia, nau ku kerekere fuamuˈa taˈifau goˈo
na ngwae neˈe kamu tua ˈi Rom ki neˈe God
alafe fuamuˈa ma ka sae kamu ˈiri muke alua
naˈa ngwae nia ki. Nau ku foˈo fasi ˈiri na
kwaiˈofeˈanga ma aroaroˈanga God na Maˈa kia,
ma na Aofia sa Jesus Christ ke tua faˈi kamu
taˈifau.

Sa Paul oga ke maa toˈona ngwae faˈamamana ki ˈi Rom

8 Ru etaeta, nau ku baˈatafea God nau sulia sa
Jesus Christ fuamuˈa taˈifau, osiˈana ngwae ana
fanoa ˈoro ki saena magalia taˈifau kira rongo
naˈa sulia na faˈamamanaˈanga kamu.
9 God nia saiana ru neˈe nau ku saea nia
mamana. Niaˈa neˈe God niniˈa nau ku rao
maˈi fuana ˈani na maurilaku taˈifau ˈani
faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa sulia Ngela
nia. God saiana nau ku manata toˈo amuˈa,
10 ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe nau ku foˈo, nau
ku gania God, diˈia nia oga, nia ka kwatea ka
talangwaraˈu fuaku fasi ˈiri nau ku leka maˈi ˈiri
nai dao toˈomuˈa ana kaidaˈi neˈe.
11 Sulia nau ku oga liua lisilamuˈa, fasi ˈiri nai
alaˈa faˈi kamu sulia ru leˈa God nia sasi fuakulu
taˈifau ˈiri ke faˈangasingasi kamu.

12 ˈUnaˈeri nau ku oga fasi ˈiri kuke ˈafi
kulu kwailiu, ma nau ku ˈafi kamu ˈani
faˈamamanaˈanga nau, ma muke kwaiˈafi aku
ˈani faˈamamanaˈanga kamu.

13 Ngwaefuta nau kina ana sa Jesus, nau ku oga
muke sai logo ana, kaidaˈi ˈoro ki neˈe nau ku
manata ˈuana daoˈa toˈomuˈa, bore ma kaidaˈi
ki taˈifau nau ku dao toˈona na ˈafitaˈiˈanga
fuana sasilana. Nau ku oga lekaˈa kwau siamuˈa,
ˈiri ti ngwae laˈu neˈe kira tua ˈi Rom kike
faˈamamana ana sa Jesus Christ, diˈia nau ku
sasia logo fuana ti ngwae ana maˈe fanoa ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.

14 God kwatea nauˈa na ngwae rao fuana
faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwae ki
taˈifau, sui bore ˈana ngwae neˈe kira sai ˈi ru
diˈia ngwae Grik ki, ma na ngwae neˈe noaˈa
kasi sai ˈi ru diˈia ngwae neˈe noaˈa laˈu Grik
ki. Ma na raoˈa neˈe nia ˈoga nau naˈa.

15 Nia neˈe kwatea ma nau ku oga faˈataloˈa
ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuamuˈa ngwae neˈe
kamu tua logo ˈi Rom ki.

God faˈamauria ngwae neˈe kira faˈamamana ana Faˈarongoˈa Leˈa

16 Noaˈa nau kusi ˈeke ˈania alaˈanga sulia
na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe, osiˈana neˈe God nia
rao ˈani na ngasingasiˈanga nia ka faˈamauria
ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana. Kamiˈa
ngwae Jiu ki neˈe kami eta rongoa alaˈanga
neˈeri, ma niniˈari laˈu mala kamuˈa ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki.

17 Na Faˈarongoˈa Leˈa ka faˈataˈi madako
naˈa ana fadalana falafala God fuana sagalana
na ngwae. Ma nia ka faˈasaga na ngwae sulia
kira faˈamamana ana sa Jesus Christ. Noaˈa laˈu
ta ru matamata neˈe God faˈasaga na ngwae ki
ˈani. Osiˈana ru neˈeri ba na Kerekereˈa Abu
ka ˈuri, “Na ngwae neˈe God faˈasagada sulia na
faˈamamanaˈanga kira ki ke baˈa mauri.”✡

Sae taˈangaˈa God fuana ngwae abula taˈa ki

18 Ma God maˈi ˈi langi ka faˈataˈinia neˈe nia
saetaˈa fuana ngwae neˈe kira fulia ru taˈa ki,
ma kika aburongo ana niaˈa. Kira fulia ru taˈa
ki, ma kira ka fonea na mamana ˈanga sulia God
faˈasida.
19 God ka kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuada,
sulia nia faˈataˈi madako ana ru ki sulia niaˈa
talana, ma ka talangwaraˈu naˈa fuada ma kira
ka saiana.
20 Ana etangilana maˈi God nia saungaˈinia
na magalia, ma na ngwae ki kira ka sai naˈa
ana na ngasingasiˈanga nia neˈe noaˈa kasi sui,
ma kira ka sai logo ana niaˈa na God mamana.
Sui bore ˈana na ngwae ki noaˈa kasi totolia
lisilana God, kira saiana kira ka lisia na ru neˈe
nia saungaˈiniˈi ki, ma nia neˈe kwatea ma kira
ka saiana na ru ki sulia God. Ma osiˈana nia
ˈunaˈeri, ka ˈafitaˈi goˈo fuana neˈe kira saea
kira kina God.
21 Kira saiana God, bore ma noaˈa kira kasi
oga goˈo na faˈadoelana, ma noaˈa kira kasi
oga goˈo na baˈatafelana fuana na ru neˈe nia
kwatea fuada ki. Ma kira ka manata bolebole ˈa

✡ **1:17** Habakuk 2:4

sulia God. Ma noaˈa kira kasi malingaˈinia goˈo
mamanaˈanga neˈe God oga kika saiana.
22 ˈIu, kira saea kira ngwae liatoˈo sulia God,
bore ma kira na ngwae boleboleˈa ki lala.
23 Ma noaˈa kira kasi foˈosia goˈo God neˈe
mauri firi, ma kira ka foˈosia lala nunuˈi ru
neˈe kira saungaˈinia goˈo ˈada ki diˈia nununa
ngwae neˈe noaˈa kasi tuatua firi ki, ma na noˈo
ki, ma na ru ˈaeˈaela ki, ma na ru angoango ki.
24 Ma osiˈana na ru neˈeri ki, God danga naˈa
ˈanida fasi ˈiri kike leka naˈa ˈada sulia liada,
ma kira ka fulia naˈa ru taˈa ki fuada kwailiu
ˈani nonida.
25 Kira ka ˈaila ˈani faˈamamanalana na ma-
manaˈanga sulia God, ma kira ka faˈamamana
ana sokea ki. Ma kira ka foˈosia naˈa ˈada,
ma kira ka rao naˈa fuana na ru neˈe God nia
saungaˈinida ki. Ma noaˈa kira kasi foˈosia God
neˈe saungaˈinia na ru neˈeri ki taˈifau, ma
noaˈa kira kasi roˈosulia. Taˈifilia niaˈa neˈe
bolo fuana ngwae ki kike baˈatafea firi. ˈIu ke
ˈunaˈeri!
26 Ma osiˈana na abulalana na ngwae ki neˈe
taˈa ˈunaˈeri, God ka ˈaila ˈanida fasi ˈiri kike
sasia naˈa ˈada ru ni ˈekeˈa ki neˈe leka sulia
na kwaiogalana nonida. Ma na kini ki logo, kira
ka ˈaila naˈa ˈada ˈani na ngwae ki, ma kike teo
naˈa ˈada faˈinia na kini ki lala.
27 Ma ka ˈunaˈeri, na ngwangwane ki logo kira
ka ˈaila naˈa ˈada ˈania na kini ki, ma kira ka
oga naˈa teoˈa faˈinia na ngwangwane ki laˈu.
Ma ka ˈunaˈeri, na ngwae ki kira ka sasia naˈa
na ru ni ˈekeˈa fafiˈi fuada kwailiu. Nia neˈe kika
ngalia naˈa matalangaˈinga neˈe bolo fuada sulia

na abula taˈangaˈa kira ki.
28 Ma osiˈana na ngwae neˈeri ki kira ˈaila ˈani
tae neˈe kira saiana sulia God, nia ka danga naˈa
ˈanida fasi ˈiri kike manata taˈa naˈa ˈada, ma
kira ka sasi naˈa ru neˈe noaˈa kasi leˈa fuana
sasilani ki.
29 Kira ka ˈidufaˈi fulia naˈa ru taˈa ki, ma
kika guguta, kira ka abula taˈa naˈa faˈinida
kwailiu, kira ka kwaimamagolai, kika saungwae,
kika fuˈa, kika soke, ma kika ˈaila ˈanida kwailiu,
ma kika alaˈa sulia ngwae ki.
30 Ma kika fata taˈa sulida kwailiu, ma kika
ngasingasiˈa liu fuana ˈailaˈanga ˈani God, ma
kika fata ˈeˈe ada kwailiu, ma kika lafe, ma
kika fata naunau liu, ma kika manata liu ˈuana
sasilana ru taˈa ki laˈu, ma kika aburongo ana
maˈa faˈinia teˈa kira ki.
31 Ma kika sasia ru gwaubaliˈa ki, ma noaˈa
kira kasi faˈamamana na fata alangaˈinga kira
ki, ma noaˈa kira kasi alafe ma noaˈa kira kasi
kwaimanatai fuana na ngwae matamata ki.
32 Aia, ma kira sai naˈa ana na fata totongaˈi
ˈanga ˈoloˈolo God neˈe saea na ngwae neˈe kira
tua ˈunaˈeri ki, kira totolia naˈa maeˈa. Sui ka
ˈunaˈeri bore ˈana, kira kasi mango goˈo faˈasia
sasilana ru neˈeri ki, ma kira ka oga naˈa ngwae
matamata neˈe sasia logo ru ˈunaˈeri ki.

2

Na matalangaˈinga God

1 Kamuˈa neˈe kamu matalangaˈinia ngwae
neˈe kira abula taˈa ˈunaˈeri ki, muke mata-
langaˈi kamu talamuˈa logo. Osiˈana kamu sasia

logo na ru taˈa neˈe kira sasiˈi ki, ma ka ˈafitaˈi
muke tofea fasi noaˈa kamu kasi rora.
2 Ma kuluˈa taˈifau goˈo kulu saiana na
kwaˈikwaˈinga God nia saga ana kaidaˈi nia
matalangaˈinia na ngwae neˈe kira sasia na ru
ˈunaˈeri ki.
3 Ma kaidaˈi kamu sasi logo diˈia na ngwae
neˈe kamu matalangaˈi kira ki, kamu saiana God
ke baˈa matalangaˈi kamu logo.
4 Sali kamu manata rora fasi God noaˈa kasi
matalangaˈi kamu, osiˈana na alafelana doe
fuamuˈa, ma ka mabetau logo fuamuˈa. Nia leˈa
fuana muke saiana neˈe God sasi leˈa ˈunaˈeri
fuamuˈa ˈiri muke kakari alifaˈi faˈasia abula
taˈangaˈa kamu ki.
5 Ma sulia noaˈa kamu kasi oga goˈo kakari
alifaˈi ˈanga, ˈunaˈeri kamu talamuˈa logo neˈe
kamu faˈadoea na kwaˈikwaˈinga kamu ki masia
Asoa neˈe God ke baˈa faˈataˈinia na saetaˈanga
nia, ma na ngwae ki taˈifau kike baˈa lisia na
kwaˈikwaˈinga saga nia.
6 God ke baˈa kwatea na ru ki fuana ngwae ki
taˈifau sulia na raoˈa toˈotoˈo kira ki.
7 Ti ngwae, God ke baˈa kwatea na mauriˈa
firi fuada, sulia kira noni mabe fuana sasilana
ru leˈa ki, ma kira ka oga God ka tafeda ma ka
faˈaˈinotoˈada ma ka kwatea kira ka mauri firi.
8 Bore ma ti ngwae kira fanga taˈa, ma kira
ka ˈaila lala ˈania na mamana ˈanga sulia God,
ma kira ka oga lala lekaˈa sulia na ru rora
ki. Ma osiˈana neˈe kira ˈunaˈeri, God ke baˈa
faˈataˈinia naˈa neˈe nia saetaˈa fuada, ma ka
kwatea na kwaˈikwaˈinga doe fuada.
9 Ma sa tai faˈida neˈe kira abula taˈa,

kike baˈa toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ma na manata
ˈabonoˈanga. God ke baˈa sasi ˈunaˈeri fuana na
ngwae Jiu ki, ma fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu
Jiu ki logo.
10 Ma God ke baˈa kwatea na ˈinotoˈanga, ma
na faˈadoeˈanga, ma na aroaroˈanga fuana sa tai
faˈida neˈe kira sasia ru leˈa ki. Nia sasi ˈunaˈeri
fuana na ngwae ˈi Jiu ki, ma fuana na ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki logo.
11 Nia sasi ˈunaˈeri osiˈana na kwaˈikwaˈinga
God fuana na ngwae ki taˈifau nia bolo, ma nia
noaˈa kasi ˈinifilifili ana ta ngwae.
12 Ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, noaˈa
kira kasi tua olofana taki sa Moses ki. Ma God
noaˈa kasi matalangaˈinida ˈani na taki neˈeri
ki. God ke baˈa matalangaˈi kira osiˈana kira
fulia na ru taˈa ki. Nia ke matalangaˈinida fuana
maeˈa, osiˈana na abula taˈangaˈa kira ki. Ma na
ngwae ˈi Jiu ki niniˈa, kira tua olofana na taki sa
Moses ki. God ke baˈa matalangaˈi kira, osiˈana
kira fulia naˈa ru taˈa ki ˈani aburongoˈanga ana
taki neˈeri ki,
13 ma osiˈana noaˈa laˈu na rongolana taki ki
neˈe ke baˈa faˈasaga na ngwae ki fuana God,
bore ma sasilana lala na ru neˈe na taki ki saea.
14 Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira kasi
tua olofana na taki ki. Bore ma diˈia kira sasia
ru leˈa sulia na manatalada, ma ka leka sulia na
taki, kira faˈataˈinia neˈe kira toˈolangaˈinia na
sagaˈa faˈasia roraˈa, sui bore ˈana kira noaˈa
kasi rongoa ˈua na taki sa Moses ki.
15 Na abulalada leˈa ˈunaˈeri neˈe faˈataˈinia
na taki God nia tua naˈa ˈi saena na liada. Ma
na manataˈanga kira logo ka faˈataˈinia ru neˈe

nia mamana, osiˈana kaidaˈi kira sasia na ru taˈa
ki, kira ˈeke, ma kaidaˈi kira fulia na ru leˈa ki,
kira ka saeleˈa.
16 God ke baˈa matalangaˈinia ngwae abula
taˈa ki ana na asoa nia kwatea sa Jesus ke
gwaungaˈi fafia na ngwae ki ˈiri nia ke mata-
langaˈinida sulia na ru rora kira sasi tafangaˈi
ani ki ma na ru rora kira sasi ago logo ani ki. Na
Faˈarongoˈa Leˈa niniˈa nau ku alaˈa sulia nia
fata ˈunaˈeri.

Na ngwae ˈi Jiu ki noaˈa kira kasi roˈo sulia na taki sa Moses ki

17 Aia, kamuˈa ngwae Jiu ki, kamu fia neˈe
God ke baˈa leˈa fuamuˈa, osiˈana nia kwatea
fuamuˈa na taki ki faˈasia sa Moses. Ma muke
baˈatafe kamu talamuˈa, osiˈana kamu ngwae
God ki.
18 Ma muka saea fasi kamu saiana ru neˈe God
oga muke sasia, ma muka saiana fililana ru neˈe
saga sulia kamu saiana na taki ki.
19 Ma kamu ka saea logo neˈe, kaumulu saiana
talaˈilana sa tai faˈida neˈe kira diˈia ngwae maa
rodo sulia kira kina God. Ma kamu ka saea logo,
kamu diˈia na unu fuana sa tai faˈida neˈe kira
tua saena maˈerodo fasi ˈiri kira ka leka siana
God.
20 Muka saea kamu toˈo ana na saiˈi ruˈa
aliˈafu, ma na ru ki taˈifau neˈe mamana, sulia
kamu toˈo ana na taki ki faˈasia sa Moses. Ma
muka saea kamuˈa na ngwae faˈamanata ki
fuana na ngwae boleboleˈa ma fuana ngwae
kinaˈi ru ki.
21 Ma kamu ka saiana faˈamanatalana na
ngwae matamata ki, ma faˈuta mo neˈe noaˈa
kamu kasi faˈamanata kamu talamuˈa? Kamu

fata fuana ngwae ki muka ˈuri, “Noaˈa kamu kasi
bili.” Bore ma kamu talamuˈa muka bili goˈo
amuˈa.
22 Muka saea logo fuana ngwae ki, “Noaˈa
kamu kasi kakabara.” Bore ma kamu kakabara
logo. Muka saea logo, neˈe na nunuˈi ru neˈe
ngwae ki kira foˈosia niˈi taˈa liu. Bore ma
kaumulu ruˈu saena fera abu kira ki, ma muka
bilia goˈo amuˈa na ru neˈeri ki.
23 Ma muka fata naunau suli kamu talamuˈa,
osiˈana kamu toˈo ana taki sa Moses ki. Bore ma
kamu aburongo goˈo ˈamuˈa ana taki neˈeri ki.
Ma nia neˈe kwatea na ngwae ki kira ka fata taˈa
ana God.
24 ˈUnaˈeri neˈe Kerekereˈa Abu ka fata ˈuri,
“Osiˈana kamuˈa na ngwae Jiu ki kamu abula
taˈa, na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira ka fata
buri tolingaˈi ana God.”

25 Kamuˈa ngwae Jiu ki, kamu saea fasi na ˈolo
faˈataˈi ˈanga neˈe faˈataˈinia kamuˈa ngwae
God ki. Diˈia kamu roˈo sulia taki God ki, na ˈolo
faˈataˈi ˈanga neˈe kamu sasia na ru leˈa. Ma
diˈia noaˈa kamu kasi roˈo sulia na taki neˈeri
ki, na ˈolo faˈataˈi ˈanga neˈe kamu sasia bore,
nia noaˈa kasi ˈafi kamu goˈo ˈi maana God. Ma
kamu ka diˈia goˈo amuˈa na ngwae neˈe noaˈa
ˈiri saiana God ki.
26 Aia, ma diˈia ta ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu,
ma nia ka roˈosulia na taki neˈeri ki, God ke baˈa
saea niaˈa na ngwae nia, ka diˈia logo ngwae
neˈe ˈolo faˈataˈinia.
27 Ma ngwae neˈe kira ka roˈosulia na taki ki,
sui bore ˈana noaˈa kira kasi ˈolo faˈataˈinia,
kike baˈa faˈataˈinia neˈe kamu rora, ma God

ke baˈa matalangaˈi kamu. God ke baˈa matalangaˈi kamu, osiˈana kamu aburongo ana taki ki, sui bore ˈana muka toˈo ana na taki keresia neˈeri ma muka ˈolo faˈataˈinia.

28 Sa tai neˈe na ngwae Jiu mamana? Nia noaˈa laˈu ta ngwae neˈe roˈo goˈo sulia falafala Jiu ki nama ka ˈolo faˈataˈinia goˈo ˈana ana nonina, ma liana ka taˈa goˈo ˈana ˈua.

29 Na ngwae mamana ˈi Jiu, nia na ngwae neˈe maurilana saga ˈi maana God, osiˈana God nia rokisia na manatalamuˈa. Ma na raoˈa ana Anoˈi ru Abu fuana sagalana na maurilana ngwae, ma noaˈa laˈu na raoˈa na taki ki. Na ngwae ˈunaˈeri, God nia tafea, sui bore ˈana na ngwae ki noaˈa kasi baˈatafea.

3

God nia mamana

1 ˈUri ma nia leˈa fuamuˈa ngwae Jiu ki muke ˈolo faˈataˈinia ˈiri ka faˈataˈi kamu ngwae God ki?

2 ˈIu, ru ˈoro leˈa ana ru neˈeri. Na ru etaeta, God kwatea naˈa fatalana fuana ngwae ˈi Jiu ki.

3 ˈUnaˈeri bore ˈana, ti ngwae Jiu noaˈa kasi faˈamamana ana fatalana God. Sui bore ˈana kira ka ˈoia na alangaˈinga kira ki faˈinia God, God ˈidufaˈi sasia tae neˈe nia eta fataˈa ˈani.

4 Osiˈana God nia mamana, sui bore ˈana ngwae ki kira ka soke. Sulia na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Ta tae bore ˈana neˈe God saea nia ke fulia ana ngwae abula rora ki, nia ke fuli goˈo ˈana. Ma sa tai bore ana neˈe kira saea God

noaˈa kasi matalangaˈi saga ana, God faˈataˈinia neˈe nia saga daofaˈi liu.”✡

5 Ma ti ngwae ana Jiu ki kira saefilo boleboleˈa kika ˈuri, “Si diˈia na abula taˈangaˈa kia ki faˈataˈi madako ana fuana ngwae ki neˈe God nia ˈoloˈolo kaidaˈi nia matalangaˈi kia. ˈUri ma God nia rora kaidaˈi nia kwatea naˈa matalangaˈinga fuaka?”

6 Noaˈa liu! Osiˈana ˈafitaˈi God noaˈa kasi saga, si diˈia nia noaˈa kasi saga, nia kasi totolia matalangaˈilana na ngwae ki.

7 Ma ti ngwae Jiu kira saefilo boleboleˈa kika ˈuri, “Faˈuta, diˈia kulu ˈoia fata alangaˈinga kulu ki, ma na ngwae ki kira lia madako ana fasi God dau sulia alaˈanga nia, ma nia neˈe kwatea ma kira ka baˈatafe God? Diˈia ˈunaˈeri, faˈuta mo neˈe God ka matalangaˈi kia faˈinia roraˈa kia ki?”

8 Ma fataˈa ˈuri nia boleboleˈa logo, “Kulu abula taˈa ˈakulu fasi ˈiri ru leˈa ke dao maˈi.” Ti ngwae kira soke fafi nau fasi nau ku saea ru neˈeri. Ma na ngwae neˈeri ki, God ke baˈa matalangaˈi kira.

Noaˈa ta ngwae ˈiri saga

9 Ma fuakulu ngwae Jiu ki, ˈuri ma maurilamiˈa ma na abulaˈanga kami ka leˈa faˈasia na ngwae noaˈa laˈu Jiu? Noaˈa liu! Sulia nau ku faˈataˈinia naˈa na ngwae ˈi Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira bolo taˈifau goˈo ˈada faˈinia tuaˈa ˈi olofana na ngasingasi ˈanga ana taˈangaˈa.

✡ **3:4** Sam 51:4

10 Ru neˈeri nia mamana sulia na Kerekereˈa
Abu nia saea, “Noaˈa ta ngwae ˈiri saga.
11 Ma noaˈa ta ngwae kasi malingaˈinia mali-
tana God, ma noaˈa ta ngwae kasi oga saiˈa ana
God.
12 Sulia kira taˈifau goˈo kira abula faˈasia God,
ma kira ka leka rora, ma ta ngwae kasi sasia goˈo
ta ru neˈe saga.✡
13 Na kwakwada diˈia ta kilu gwaˈu neˈe kira
ˈiri asi fafia ˈani ano, sulia na fatalada taˈa
liu. Kira saea ru taˈa neˈe noaˈa kasi mamana
ki ˈani meada. Ma kika faˈakaisia ngwae ki
ˈani fatalada, diˈia na baˈeko tolo neˈe ˈalea na
ngwae.✡
14 Ma na fatalada logo ka fungu ˈani kwa-
iagiˈanga neˈe taˈa liu.✡
15 Ma na ngwae neˈe ki kira ˈaliˈali fuana
saungwaeˈa.
16 Ma ˈi fai bore ˈana neˈe kira leka ana, kira
faˈalia naˈa na ru ki, ma kira ka kwatea liu naˈa
nonifiiˈa fuana ngwae ki.
17 Ma na aroaroˈanga noaˈa kasi tua saena
maurilada.✡
18 Ma noaˈa kira kasi maˈu goˈo ˈani God.”✡

19 Ma kulu saiana ru ki taˈifau goˈo neˈe God
saea saena taki nia ki, na ru fuana na ngwae ˈi
Jiu ki neˈe nia kwatea fuada. Nia kwatea taki
nia ki fasi ˈiri noaˈa ta ngwae kasi saea noaˈa
nia kasi fulia goˈo ta ru taˈa. Ma God ke baˈa
matalangaˈinia ngwae ki taˈifau fuana na roraˈa
kira ki.

✡ **3:12** Sam 14:1-3 ✡ **3:13** Sam 5:9 ✡ **3:14** Sam 10:7 ✡ **3:17** Aesea 59:7-8 ✡ **3:18** Sam 36:1

20 Noaˈa ta ngwae kasi saga ˈi maana God,
osiˈana nia kwairoˈoi ana ma ka sasi sulia tae
neˈe taki ki oga. ˈIu, na taki ki tua ˈiri na ngwae
ki kike saiana neˈe kira abula taˈa.

God faˈasaga na ngwae ki

21 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, God faˈataˈinia
tala fuana faˈasagalana ngwae ki ˈi maana. Ma
noaˈa laˈu sulia roˈongaˈa sulia na taki ki, sui
bore ˈana na taki faˈasia sa Moses ki ma na
profet ki, kira ka kerekere sulia na tala neˈe.
22 God nia faˈasaga na ngwae ki sulia na
faˈamamanaˈanga kira ana sa Jesus Christ. Nia
sasi ˈunaˈeri fuana ngwae ki taˈifau goˈo neˈe
kira faˈamamana ana sa Jesus Christ, osiˈana
ngwae ki taˈifau kira bolo goˈo ˈi maana God.
23 Ngwae ki taˈifau goˈo kira abula taˈa, ma
noaˈa ta ngwae ˈiri tua ˈani falafala neˈe ke
faˈadufa God.
24 Bore ma sulia na alafeˈanga God neˈe nia
kwate sakongaˈi goˈo ana, nia ka logeda faˈasia
na kwaˈikwaˈinga ana abula taˈangaˈa kira ki
ˈani na kwaisuˈusiˈanga sa Jesus Christ.
25 God ka kwatea maˈi sa Jesus Christ ˈiri
ka foˈosi ˈani niaˈa ana maelana, fasi ˈiri God
ke rufuanata na abula taˈangaˈa na ngwae ki,
osiˈana na faˈamamanaˈanga kira ana niaˈa.
God sasi ˈunaˈeri fasi ˈiri ke faˈataˈinia na
kwai matalangaˈinga nia saga liu, sui bore ˈana
ka tau naˈa maˈi nia noaˈa kasi kwatea ta
kwaˈikwaˈinga fuana ngwae ki sulia mabetauˈa
nia.
26 Ma God ka faˈataˈinia neˈe nia saga fuana
matalangaˈilana taˈangaˈa ki, ana kaidaˈi nia

kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuana sa Jesus Christ. ˈUnaˈeri God ka faˈataˈinia nia saga ma ka faˈasaga na ngwae ki neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus.

27 Ma osiˈana na tae neˈe kuke baˈa fata baˈalafe? Noaˈa goˈo! Noaˈa kulu kasi bolo goˈo fuana saelana fasi kulu saga, osiˈana kulu roˈosulia na taki ki. Bore ma God lala neˈe nia faˈasaga kulu, duˈungana kulu faˈamamana ana sa Jesus.

28 Kulu saiana God nia faˈasaga na ngwae ki osiˈana na faˈamamanaˈanga kira, ma noaˈa laˈu sulia na roˈongaˈa sulia tae neˈe taki ki saea.

29 ˈUri ma ˈoko fia fasi God alafafia goˈo taˈifilia ngwae Jiu ki? Noaˈa! Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki bore God ala logo fafida.

30 God taˈi God goˈo, ma nia saiana ka faˈasaga ngwae Jiu ki diˈia kira faˈamamana, ma nia saiana ka faˈasaga logo ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki diˈia kira faˈamamana.

31 Osiˈana God nia faˈasaga ngwae ki sulia faˈamamanaˈanga, ˈuri ma kuke danga naˈa ˈakulu ˈania na taki sa Moses ki? Noaˈa. Bore ma tae neˈe nau ku faˈamanata ˈani faˈataˈinia neˈe na taki nia ˈinotoˈa logo.

4

God fuˈusi ˈoloˈolo ana sa Abraham osiˈana faˈamamana ˈanga

1 ˈUri ma tae neˈe kuke baˈa saea ana sa Abraham na koˈo bora kami kwalafa ngwae Jiu ki? Faˈuta neˈe God ka fuˈusi ˈoloˈolo ana ˈi maana?

2 Di'ia God fu'usi 'olo'olo ana sa Abraham
osi'ana rao'a le'a ne'e nia sasi'i ki, sa Abraham
saiana ka fata ba'alafe sulia. Bore ma noa'a nia
kasi bolo fuana fata ba'alafe'a 'i maana God.
3 Osi'ana na Kerekere'a Abu ba fata 'uri, "Sa
Abraham nia fa'amamana ana fata alanga'inga
God, ma sulia na fa'amamana'anga nia ne'e God
ka saea sa Abraham nia 'olo'olo 'i maana."✡
4 Ana kaida'i ta ngwae nia rao, nia ke ngalia
nama folifoli'a. Ma na mani ne'e nia ngalia,
na ngwae 'a'ana nia noa'a kasi kwate 'o'o ana,
sulia na ngwae rao nia bolo fuana ngalilana
folifoli'a nia.
5 Ma kaida'i God nia fu'usi 'olo'olo aka 'i
maana, nia noa'a 'iri di'ia la'u kaida'i ngwae
'a'ana nia kwatea folifoli'a fuana ngwae rao nia.
Osi'ana noa'a la'u sulia na raolaka ne'e God
fu'usi 'olo'olo aka, bore ma osi'ana kulu fito'o
ana God lala ne'e nia saiana ka fa'a 'olo'oloa na
ngwae ta'a ki. Ma God lisia na fito'o laka, ma
osi'ana ru ne'eri God ka saea kulu'a 'ani ngwae
'olo'olo ki.
6 'Una'eri sa David fata sulia na saele'anga ana
ngwae ki ne'e God saea kira 'olo'olo, sui bore
'ana noa'a kira kasi ro'o sulia na taki God ki
ta'ifau. Sa David ka fata 'uri,
7 "'Oilaki'a fuana sa tai fa'ida ne'e God rufua-
nata na'a ana rora'a kira ki, ma ka lafua na'a
abula ta'anga'a kira ki.
8 'Oilaki'a logo fuana ngwae ne'e God noa'a
kasi manata to'ona abula ta'anga'a nia ki."
9 'Uri ma na saele'anga ne'e sa David nia fata
sulia, na ru go'o 'ana ana ngwae Jiu ne'e kulu
'olo fa'ata'inia ki? Noa'a! Na ru logo fuana

✡ **4:3** Jenesis 15:6

ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe noaˈa kira kasi ˈolo faˈataˈinia. Kulu saiana ka sui naˈa na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Sa Abraham nia faˈamamana ana God, ma osiˈana nia ka faˈamamana, God ka saea niaˈa ngwae ˈoloˈolo.”

10 Ana kaidaˈi tae neˈe God saea sa Abraham nia ˈoloˈolo? ˈI buri ˈana neˈe nia ˈolo faˈataˈinia ka sui naˈa, nama ana kaidaˈi nia noaˈa kasi ˈolo faˈataˈinia ˈua? ˈI naˈona mala neˈe nia ˈolo faˈataˈinia God ka saea nia ngwae ˈoloˈolo.

11 ˈI buri ˈana mala neˈe God fuˈusi ˈoloˈolo ana sa Abraham, sa Abraham ka fiˈi ˈolo faˈataˈinia naˈa. Ma na ˈolo faˈataˈinia ˈanga neˈe na maˈetoto ˈiri ka faˈataˈinia God saea nia na ngwae ˈoloˈolo sulia na faˈamamanaˈanga nia ana kaidaˈi noaˈa nia kasi ˈolo faˈataˈinia ˈua. Nia neˈe kwate sa Abraham ka diˈia koˈo bora fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira kasi ˈolo faˈataˈinia, ma kira faˈamamana ana God, ma kira ka alua naˈa ngwae ˈoloˈolo ki.

12 Ma nia na koˈo bora fuana ngwae Jiu ki neˈe kira ˈolo faˈataˈinia ma kira ka faˈamamana fata alangaˈinga God. Noaˈa laˈu osiˈana goˈo neˈe kira ˈolo faˈataˈinia, bore ma osiˈana kira faˈamamana diˈia na koˈo bora kira sa Abraham ba nia faˈamamana ka sui mala, nia ka fiˈi ˈolo faˈataˈinia.

13 God nia eta fataˈa ˈania fuana sa Abraham ma na kwalafa nia ki, nia ka saea na magalia neˈe na ru nia. God nia eta fataˈa ˈunaˈeri noaˈa laˈu sulia neˈe sa Abraham roˈosulia na taki ki, bore ma sulia nia faˈamamana, ma God ka saea nia ˈoloˈolo.

14 Ma diˈia God kwatea na fata alangaˈinga nia goˈo fuana sa tai faˈida neˈe kira roˈosulia na taki ki, tama na faˈamamanaˈanga na ngwae ki

neˈe ru ˈoˈo goˈo ˈana, ma na fata alangaˈinga God na ru ˈoˈo logo.
15 Na taki noaˈa kasi kwatea maˈi na fata alangaˈinga God, bore ma nia kwatea maˈi na saetaˈanga God, osiˈana ngwae ˈoia na taki nia. Ma kaidaˈi na taki ki tua, na ngwae ˈidufaˈi suˈungenge ana taki ki.

16 God fata alangaˈinia ru ki fuana sa Abraham sulia na faˈamamanaˈanga nia, fasi ˈiri ka faˈataˈinia na fata alangaˈinga neˈeri nia sulia na kwaimanataiˈanga nia neˈe ke baˈa kwate sakongaˈi ana fuana kwalafa sa Abraham. Ma na kwalafa sa Abraham, noaˈa laˈu kira taˈifilida goˈo neˈe roˈosulia na taki ki, bore ma kira ngwae neˈe kira faˈamamana logo diˈia sa Abraham. Sulia sa Abraham niaˈa na koˈo bora kia taˈifau, na ngwae Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
17 Ru neˈe nia mamana, osiˈana God saea fuana sa Abraham saena na Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Nau ku filiˈo, ma nau ku aluˈu na maˈa ana kwalafa ki fuana ngwae ana fanoa ˈoro ki.” Na eta fataˈa neˈe God naˈa neˈe tala faˈangasia ka mamana. Sa Abraham faˈamamana ana God neˈeri, nia God neˈe taˈea ngwae mae ki fuana mauriˈa, ma ka saungaˈinia ru faolu ki.

18 Ana kaidaˈi God eta fataˈa fuana sa Abraham neˈe nia na maˈa fuana kwalafaˈa ana ngwae ana fanoa ˈoro ki, sa Abraham faˈamamana. God saea logo ka ˈuri, “Na ngwae neˈe ke futa olitamu ki ke baˈa ˈoro diˈia bulubulu ana salo.” Sa Abraham faˈamamana, sui bore ˈana nia ˈafitaˈi fuana ru neˈeri ka mamana ana.

19 ˈUnaˈeri bore ˈana sa Abraham nia karangi
ka talangaˈi faˈi ngali naˈa ana maurilana, na
faˈamamanaˈanga nia noaˈa kasi ngwataˈutaˈu
kaidaˈi nia manata sulia nonina neˈe ng-
wataˈutaˈu, ma ˈi Sera bore ka ˈabaraˈa logo.
20 Ma na faˈamamanaˈanga nia noaˈa kasi
anafu faˈasi nia, ma noaˈa kasi manata ruarua
ana fata alangaˈinga God. Nia ka ngasingasiˈa
sulia na faˈamamanaˈanga nia, ma ka baˈatafea
God.
21 Sulia nia sai leˈa ana neˈe God totolia
sasilana ru neˈe nia eta fataˈa ˈani.
22 Nia neˈe osiˈana faˈamamanaˈanga nia, God
ka saea niaˈa ˈania na ngwae ˈoloˈolo.
23 Ma ta kerekereˈa ba ˈuri, “God saea ˈani na
ngwae ˈoloˈolo,” noaˈa laˈu fuana sa Abraham
taˈifilia.
24 Bore ma kira keresia logo fuaka ngwae neˈe
God sae kia ˈani na ngwae ˈoloˈolo ki, osiˈana
kulu faˈamamana ana God neˈe nia taˈea sa Jesus
na Aofia kia faˈasia na maeˈa.
25 God ka kwate ma nia ka mae osiˈana na
taˈangaˈa kia ki, ma God ka taˈea logo ˈuana na
mauriˈa fuana na faˈa ˈoloˈoloˈa kulu ˈi maana.

5

God nia faˈa ˈoloˈoloa na ngwae ki

1 Kaidaˈi neˈe, kulu faˈamamana ana sa Jesus
Christ, ma God ka faˈa ˈoloˈolo kulu ˈi maana.
ˈUnaˈeri, kuka tua ˈani na aroaroˈa faˈinia God,
osiˈana na raoˈa sa Jesus Christ na Aofia kia neˈe
sasia naˈa.
2 Ma sulia faˈamamana lakulu, sa Jesus Christ
nia ngali kia siana God, fasi ˈiri ka alafe fuaka

ma ka faˈaleˈa kia. Ma osiˈana nia ˈunaˈeri,
kulu saeleˈa liu sulia tae neˈe kulu kwaimaˈa
kwali ana, neˈe God ke baˈa kwatea kuke lisia
na ˈinotoˈanga nia.
3 Ma noaˈa laˈu na ru leˈa ki goˈo neˈe kulu
saeleˈa sulia, bore ma kulu saeleˈa logo kaidaˈi
ana ˈafitaˈiˈanga ki, osiˈana kulu saiana na
ˈafitaˈiˈanga ru fuana faˈangasingasi laka, ma ka
kwate kulu ka ˈalatai babatoˈo.
4 Ma diˈia kulu ka ˈalatai ˈunaˈeri, God ke baˈa
saeleˈa faˈi kia. Ma ana kaidaˈi God saeleˈa suli
kia ˈunaˈeri, kuke manata ˈuitoˈo ˈiri God ke
baˈa kwate kuke lisia na ˈinotoˈanga nia.
5 Ma manata ˈuitoˈongaˈa neˈe noaˈa nia kasi
kwate kulu ka lia kwaimaˈa kwali ˈoˈo, osiˈana
God nia faˈataˈinia na alafeˈanga doe nia fuaka
ˈani na Anoˈi ru Abu neˈe nia kwatea fuaka.
6 Kulu saiana God alafe fuaka, osiˈana kaidaˈi
nia ˈafitaˈi fuana ˈafilaka talaka, sa Jesus Christ
mae ˈusi kia na ngwae taˈa ki ana kaidaˈi neˈe
God filia.
7 Nia ka ˈafitaˈi fuana ta ngwae neˈe ke maˈudi
ma ka mae fuana ˈafilana ta ngwae ˈoloˈolo.
ˈUnaˈeri bore ˈana, ti ngwae maˈudi kika mae
goˈo ˈada fuana ˈafilana ta ngwae neˈe leˈa.
8 Bore ma God nia faˈataˈinia taˈifau naˈa na
alafeˈanga nia fuaka, ana kaidaˈi neˈe maurilaka
taˈa ˈua, sa Jesus Christ ka mae usi kia.
9 God ka faˈa ˈoloˈolo kulu naˈa osiˈana sa
Jesus Christ nia mae naˈa ˈusi kulu. Diˈia
ˈunaˈeri, sa Jesus Christ ke baˈa ˈafi kia ka tasa
fasi ˈiri kuke mauri faˈasia na kwaˈikwaˈinga
God.
10 ˈI naˈo maˈi, kuluˈa malimae God ki, bore

ma ˈi niniˈari nia kwaima naˈa faˈi kia osiˈana
na maelana na Ngela nia. Ma osiˈana neˈe kuluˈa
kwaima God ki, nia ke baˈa faˈamauri mamana
akulu sulia sa Jesus Christ nia mauri laˈu.
11 ˈIu, ma noaˈa laˈu ru neˈe goˈo ˈana neˈe
kulu saeleˈa duˈungana. Bore ma kulu saeleˈa
logo sulia na tae neˈe God fulia ˈani sa Jesus
Christ na Aofia kia neˈe olitaˈi kia ˈiri kuka
kwaima faˈinia God.

Sa Adam faˈinia sa Jesus Christ

12 Na ngwae ki taˈifau saena magalia etangia
sasilana ru taˈa ki osiˈana sa Adam na ngwae
etaeta nia abula taˈa. Ma God ka kwatea sa Adam
ka mae osiˈana nia abula taˈa. Ma osiˈana nia
ˈunaˈeri, na maeˈa ka dao maˈi fuana ngwae ki
taˈifau, osiˈana na ngwae ki taˈifau kira abula
taˈa.
13 Ma ˈi naˈona neˈe God kwatea na taki ki
fuana sa Moses, na ngwae ki noaˈa ˈiri saiana
neˈe kira abula taˈa faˈuta ˈi naˈona God.
14 Sui bore ˈana noaˈa kira ˈiri ˈoia na taki neˈe
leka naˈa maˈi ana God diˈia sa Adam, ngwae ki
taˈifau mae osiˈana kira abula taˈa goˈo ˈada.

Na taˈi ru talingaˈi neˈe matamata ˈi safitana
sa Adam ma sa Jesus Christ neˈe dao maˈi ˈi buri
ˈana.
15 Na ro ngwae neˈeri ki noaˈa kera kasi bolo,
osiˈana na ru leˈa neˈe sa Christ nia sasia fuaka
noaˈa ˈiri diˈia laˈu na ru taˈa sa Adam nia
sasia. Nia mamana na ngwae ˈoro kira mae
duˈungana na abula taˈangaˈa taˈi ngwae neˈeri.
Ma nia ka mamana liu na alafeˈanga God, ma na
kwatea ˈoˈo ˈanga God doe ka tasa logo fuana

na ngwae ˈoro ki duˈungana sa Jesus Christ ma
kwaiˈofeˈanga nia.
16 Ma taˈi matamataˈanga laˈu neˈe nia teo
ˈi safitana na kwateˈa God ma na taˈangaˈa sa
Adam nia fulia. Sulia ˈi buri ˈana na taˈangaˈa
sa Adam, God ka kwatea kwaˈikwaˈinga. Ma
sulia na ru leˈa neˈe God ka kwate sakongaˈi ana
fuaka, nia faˈa ˈoloˈoloa ngwae ˈoro ki ˈi maana,
sui bore ˈana kira ka fulia ru ˈoro taˈa ki.
17 Aia, nia mamana ngwae ki taˈifau kira mae
osiˈana na abula taˈalana taˈi ngwae. Ma ka
mamana liu logo, sa tai faˈida neˈe kira ngalia
na alafeˈanga God faˈinia na kwateˈa nia ˈania
na ˈoloˈoloˈanga, kira toˈo ana mauriˈa firi ma
ˈinotoˈanga duˈungana sa Jesus Christ.

18 Nia neˈe, taˈi ngwae sa Adam nia fulia taˈi
ru taˈa, ma God ka kwatea kwaˈikwaˈinga fuana
ngwae ki taˈifau. Ma ka ˈunaˈeri logo, taˈi ngwae
sa Jesus nia sasia taˈi ru leˈa, ma ka faˈa ˈoloˈoloa
ngwae ki taˈifau, ma nia ka kwatea naˈa mauriˈa
firi fuada.
19 Ma ngwae ki taˈifau kira tua ˈani abula
taˈangaˈa, sulia na suˈungengeˈa taˈi ngwae. Ma
ka ˈunaˈeri, God nia faˈa ˈoloˈolo ngwae ki ˈi
maana, sulia na kwairoˈoi ˈanga taˈi ngwae.

20 God kwatea naˈa taki sa Moses ki fasi ˈiri
na ngwae ki kike saiana ru ˈoro kira sasiˈi ki nia
rora. Bore ma kaidaˈi neˈe ngwae ki sasia ru
ˈoro taˈa ki, God fiˈi faˈataˈinia naˈa alafeˈanga
doe ka tasa nia.
21 Nia neˈe, ˈi naˈo mala maˈi, neˈe abula
taˈangaˈa gwaungaˈi fafia na ngwae ki fuana
maeˈa. Ma ka ˈunaˈeri ana kaidaˈi neˈe, na

kwaiˈofeˈanga God nia gwaungaˈi fafia na ngwae ki ˈiri kike ˈoloˈolo. Ma nia neˈe kwate ma kulu ka ngalia naˈa mauriˈa firi osiˈana na ru neˈe sa Jesus Christ na Aofia kia nia fulia fuaka.

6

Kulu mauri faˈasia taˈangaˈa osiˈana maelana sa Jesus Christ

1 Tae neˈe kuke baˈa saea ana alaˈanga niniˈa nau ku keresiˈi ki? Kuke inaˈu ˈakulu ana kwaluˈani abula taˈangaˈa, fasi ˈiri God ke inaˈu logo ana faˈataˈilana na alafeˈanga nia fuaka kaidaˈi nia rufuanata ana taˈangaˈa kia ki?

2 Noaˈa liu! Kaidaˈi manataˈi ngwae taˈa dao ka salonga kulu fuana abula taˈangaˈa, kulu kasi fulia ta ru, diˈia noniˈi ru neˈe nia mae naˈa, ma noaˈa nia kasi lebe kaidaˈi kira salonga.

3 Kaumulu saiana taˈifau naˈa ru neˈe: Na kaidaˈi kulu siuabu ana neˈe faˈataˈilana na fikuˈa kia faˈinia sa Jesus Christ, kulu fiku logo faˈinia ana maelana.

4 ˈIu ana na siuabulaka, kulu mae naˈa faˈinia sa Jesus Christ, ma kira ka kwaiato kulu logo faˈinia, fasi ˈiri kuke tataˈe kuke tua ˈani mauriˈa faolu, diˈia sa Jesus Christ neˈe God na Maˈa nia taˈea faˈasia na maeˈa ˈani na ngasingasi ˈanga nia.

5 Osiˈana kulu fiku faˈinia sa Jesus Christ ˈani maelana, God ke baˈa taˈe kulu logo diˈia ba nia taˈea sa Jesus Christ.

6 Ma kulu sai naˈa ana neˈe na mauriˈa ba kulu ˈi naˈo, nia mae naˈa faˈinia sa Jesus Christ ana ˈai rara folo, fasi ˈiri na falafala ˈua taˈa

kia ki niˈi ka funu, ma na taˈangaˈa noaˈa kasi
gwaungaˈi fafi kia.
7 Duˈungana nia ˈunaˈeri, ana kaidaˈi ngwae
nia mae, nia noaˈa kasi tua ˈi olofana ngasin-
gasiˈanga ana taˈangaˈa.
8 Ma osiˈana kulu mae naˈa faˈinia sa Jesus
Christ, kulu faˈamamana kuke baˈa mauri logo
faˈinia.
9 Duˈungana kulu saiana sa Jesus Christ nia
tataˈe faˈasia na maeˈa, ma nia ˈafitaˈi liu nia
ka mae laˈu, ma na maeˈa noaˈa kasi gwaungaˈi
fafia.
10 Nia mae taˈi ru goˈo ˈiri ke liufia taˈangaˈa,
ma niniˈari nia ka mauri naˈa fuana faˈa
ˈinotoˈalana God.
11 Ma ka ˈunaˈeri logo, muke manata diˈia neˈe
kamu mae naˈa ma noaˈa kamu kasi abula taˈa.
Ma kamu ka mauri naˈa fuana faˈa ˈinotoˈalana
God sulia sa Jesus Christ.

12 Nia neˈe, noaˈa kamu kasi alaˈania na abula
taˈangaˈa ka gwaungaˈi naˈa fafia nonimuˈa ˈiri
noaˈa kamu kasi donga na kwaiogaiˈanga taˈa ki.
13 Ma noaˈa kamu kasi alaˈania ta kula ana
nonimuˈa fuana taˈangaˈa, ˈiri muke fulia ˈani
ru taˈa ki. Bore ma alu muke kwate kamu
talamuˈa fuana God, diˈia na ngwae neˈe God
nia taˈeda faˈasia na maeˈa ˈuana mauri faolu,
ma muke kwatea naˈa nonimuˈa ma na mauril-
amuˈa taˈifau fuana God, ˈiri muke sasia ˈani ru
saga ki.
14 Nia neˈe, noaˈa kamu kasi alaˈania na abula
taˈangaˈa ka gwaungaˈi fafi kamu, osiˈana kamu
ˈiri tua laˈu ˈi olofana na taki ki, bore ma kamu
tua naˈa ˈi olofana na alafeˈanga God.

Ngwae kira rao fuana sasia ˈoloˈoloˈa ki

15 ˈUri ma kuke dau ˈani abula taˈangaˈa,
osiˈana noaˈa kulu ˈiri tua ˈi olofana na taki
ki, bore ma kulu tua goˈo ˈakulu ˈi olofana na
alafeˈanga God? Noaˈa!
16 Aia, ma kamu sai taˈifau naˈa ana, sa taˈi
bore ˈana neˈe nia fili kamu ka rao fuana, muke
roˈosulia, osiˈana kamu na ngwae rao nia ki. Ka
ˈunaˈeri logo, diˈia kamu filia na roˈongaˈa sulia
abula taˈangaˈa, kamu ke baˈa mae. Ma si diˈia
kamu ka filia roˈongaˈa sulia God, muke baˈa tua
ˈani ˈoloˈoloˈa.
17 Nau ku baˈatafea God! Sui bore ˈana
ˈi naˈo kamu ka roˈosulia abula taˈangaˈa,
bore ma niniˈari kamu roˈosulia taˈifau naˈa
na faˈamanataˈanga mamana neˈe God kwatea
fuamuˈa.
18 Nia neˈe, God ka loge kamu faˈasia na
ngasingasiˈanga ana taˈangaˈa, ma muka alua
naˈa na ngwae rao God ki ˈiri muke sasia naˈa
ru saga ki.

19 Nau ku fata ˈunaˈeri ˈani na tarifulaˈanga
sulia na ngwae rao ki faˈinia na ngwae ˈaˈana ki,
osiˈana nia talangwaraˈu fuana muke malingani.
Ana kaidaˈi ba sui naˈa maˈi, kaumulu kwate
kamu taˈifau fuana abula taˈangaˈa. Kamu ka
fulia ru taˈa ki fuamuˈa kwailiu ˈani nonimuˈa
ma na kwaluˈani ru taˈa. Ma niniˈari, muka
kwate kamu taˈifau naˈa fuana God fasi ˈiri
muke fulia naˈa ru saga ki.

20 Ana kaidaˈi taˈangaˈa nia gwaungaˈi fafi
kaumulu, noaˈa kamu kasi manata ˈabera goˈo
fuana sasilana ru saga ki.

21 Aia, kamu kasi ngalia ta ru leˈa faˈasia
na abula taˈangaˈa ba kamu danga naˈa ˈaniˈi
ki. Ma kaidaˈi neˈe, kamu ˈeke sulia na abula
taˈangaˈa neˈe kamu sasiˈi ˈi naˈo ki. Na ngwae
neˈe kira abula taˈa ˈunaˈeri ki, kike mae.
22 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, God loge kamu
faˈasia na abula taˈangaˈa, ma kamuˈa na ngwae
rao God ki naˈa. Ma osiˈana kamu ˈunaˈeri,
ˈoilakiˈa fuamuˈa sulia kamu roˈosulia na kwaio-
gaiˈanga God, ma muka ngalia naˈa na mauriˈa
firi.
23 Sulia na abula taˈangaˈa nia kwatea maeˈa,
bore ma na kwateˈa neˈe God kwate sakongaˈi
ana nia naˈa neˈe mauriˈa firi sulia sa Jesus
Christ na Aofia kia.

7

Noaˈa kulu ˈiri tua ˈi olofana na taki faˈasia sa Moses ki

1 Ngwaefuta kina ana sa Jesus Christ, nau ku
saiana kamu saiana na taki ki. Fuila muke saiana
na ngwae nia tua ˈi olofana taki ki ana kaidaˈi
nia mauri goˈo.
2 Ka ˈunaˈeri logo fuana na kini neˈe ˈafe naˈa.
Kaidaˈi neˈe araˈi nia mauri ˈua, na taki saea
nia noaˈa kasi totolia fuana ka ˈafe laˈu fuana
ta ngwae matamata. Bore ma, diˈia na araˈi
nia ka mae, nia fiˈi sakadola faˈasia na taki ana
araˈinga, ma nia ka totolia ka ˈafe laˈu.
3 ˈUnaˈeri ma, diˈia na ˈafe neˈe ka tua faˈinia
ta ngwae matamata ana kaidaˈi araˈi nia mauri
ˈua, na ˈafe neˈeri kira saea ˈani ˈafe ˈusu. Ma
diˈia na araˈi nia ka mae naˈa, ma nia ka tua
sakadola naˈa faˈasia na taki ana araˈinga, ma

nia ka ˈafe laˈu fuana ta ngwae, noaˈa kira kasi
saea ˈani ˈafe ˈusu.
4 Ngwaefuta nau kina, nia ka ˈunaˈeri logo
fuakulu. Sulia kaidaˈi sa Jesus Christ nia mae,
diˈia kuluˈa bore kulu mae logo. Duˈungana kulu
mae, kulu sakadola naˈa faˈasia na taki sa Moses
ki. ˈUnaˈeri nia ka talangwaraˈu fuana God ka
ˈado fiku kamu faˈinia ta ngwae laˈu neˈe sa
Jesus. Ana kaidaˈi neˈe, kuluˈa na ngwae sa Jesus
Christ ki neˈe God taˈea faˈasia na maeˈa, fasi ˈiri
kuke faˈa ˈinotoˈa God ˈani tuaˈa ˈoloˈolo.
5 Ana kaidaˈi kulu roˈo roˈosulia na kwaio-
gaiˈanga taˈa kia ki, kulu oga liua logo sasilana
na ru neˈe taki ki saea niˈi abu. Ma osiˈana kulu
sasia naˈa ru taˈa ˈunaˈeri ki, kulu ka totolia naˈa
fuana maeˈa sulia kudi.
6 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, kulu sakadola naˈa
faˈasia na taki ki neˈe firi firi fafi kia ˈi naˈo
maˈi, osiˈana na mauriˈa kia ki ˈi naˈo niˈi mae
naˈa. Ma ana kaidaˈi neˈe, kuka rao naˈa fuana
God, ma kulu ka leka naˈa sulia na tala faolu ana
roˈongaˈa sulia na kwaiogai ˈanga na Anoˈi ru
Abu. Ma noaˈa kulu kasi leka naˈa sulia na tala
ˈua ana na taki neˈe sa Moses keresiˈi ki.

Na taki God ki faˈataˈinia taˈangaˈa kia ki

7 ˈUri ma kulu saea na taki ki taˈa? Noaˈa! Na
taki ki noaˈa ˈiri taˈa, osiˈana na taki ki neˈe
kwatea ma nau ku saiana tae neˈe taˈangaˈa.
Diˈia na taki noaˈa kasi ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi
oga ru ta ngwae,” nau ku kina goˈo ˈaku neˈe
kwaiogaiˈanga ˈunaˈeri nia taˈa.
8 Ma kaidaˈi na taki ki saea fuaku neˈe kwaio-
gaiˈanga ˈunaˈeri nia taˈa, nau ku fuˈa saulia
na taki neˈe saea nau ru rora, ˈunaˈeri nau ku
oga liua naˈa ru na ngwae matamata ki. Diˈia

noaˈa goˈo ta taki neˈe luia abula taˈangaˈa, ˈirai
na kwaiogai ˈanga fuana fuˈalilana na taki neˈe
noaˈa kasi ngasingasiˈa.
9 Ana tualaku ˈua maˈi, kaidaˈi nau ku kina
ˈua na taki ki, noaˈa naisi dao goˈo toˈona ta ru
neˈe ka faˈa ˈeke nau. Bore ma kaidaˈi nau ku
dao toˈona ru mamana ana taki neˈe ˈuri, “Noaˈa
ˈoe kosi oga ru ta ngwae,” nia neˈe kwate ma nau
ku fiˈi saiana nauˈa ngwae abula taˈa, ma nau ku
totolia naˈa maeˈa sulia kudi.
10 Na taki ki neˈe God kwatea ˈiri ke faˈataˈinia
na tala saga fuana tuaˈa sulia, nia ka faˈataˈinia
neˈe nau ku totolia naˈa maeˈa sulia kudi.
11 Na taˈangaˈa ka soke nau ˈani taki ki. Na
kwaiogai ˈanga taˈa nau ki ngalia na taki leˈa
neˈe, ma ka matalangaˈi nau fuana maeˈa.
12 ˈUnaˈeri neˈe, na taki sa Moses ki ka abu, ka
saga, ma ka leˈa liu.
13 ˈUri ma na taki leˈa ki neˈe kwate ma nau
ku mae? Noaˈa! Na abula taˈangaˈa lala neˈe
kwate ma nau ku mae. Na liana God sulia na
taki nia neˈe na taˈalana taˈangaˈa kia ki ke baˈa
sakatafa. Osiˈana na taˈangaˈa kulu ki, kulu
faˈitaˈinia taki leˈa God ˈuana na ru neˈe God ke
kwai matalangaˈi ˈani. ˈUnaˈeri osiˈana na taki,
taˈalana taˈangaˈa kulu ki ke baˈa sakatafa.
14 Kulu saiana na taki ki leka maˈi faˈasia na
Anoˈi ru Abu God. Ma nauˈa na ngwae goˈo ˈana.
Ma nau ku diˈia goˈo na ngwae neˈe taˈangaˈa
nia gwaungaˈi fafi nau.
15 Noaˈa nau kusi saiana tae neˈe nau ku sasia,
osiˈana noaˈa nau kusi sasia goˈo ta ru leˈa neˈe
nau ku oga fuana sasilana, ma nau ku sasia lala
ru taˈa neˈe nau ku ˈaila ˈani ki.

16 Ma osiˈana nau ku sasia lala ru neˈe noaˈa
nau kusi oga sasilana ki, nia ka faˈataˈinia nau
ku alafafia na taki God nia leˈa.
17 Duˈungana ru neˈe, nau ku saiana, noaˈa
laˈu nauˈa neˈe nau ku sasia ru taˈa ki, bore ma
na taˈangaˈa neˈe tua lala aku.
18 Nau ku saiana na leˈangaˈa noaˈa kasi tua
aku saena malitaˈi ngwae taˈa nau. Sulia nia
noaˈa kasi talangwaraˈu fuaku fuana sasilana ru
leˈa ki, sui bore ˈana nau ku oga sasilana ru leˈa
ki.
19 Ma noaˈa nau kusi sasia goˈo na ru leˈa neˈe
nau ku oga sasilani ki, ma noaˈa nau kusi mango
goˈo faˈasia sasilana ru taˈa neˈe noaˈa nau kusi
oga sasilani ki.
20 Ma diˈia nau ku sasia naˈa ru neˈe noaˈa nau
kusi oga sasilana, tama noaˈa laˈu nauˈa neˈe
nau ku sasia. Bore ma na taˈangaˈa neˈe tua ˈi
saena noniku lala neˈe sasia.
21 Nai olioliˈa laˈu ana ru neˈe nau ku dao
toˈona neˈe ˈuri: Kaidaˈi nau ku oga sasilana na
ru leˈa, na taˈangaˈa ˈi noniku ka lui nau.
22 Na maurilaku ka oga liu sasilana taki God ki.
23 Bore ma na taˈangaˈa ˈi noniku ka fuˈa
suˈusia na leˈangaˈa neˈe saena maurilaku. Ma
na taˈangaˈa neˈe ka rao saena noniku ka
suˈumaˈi nau fuana sasilana ru taˈa ki.
24 Kwaimanatai fuaku nauˈa na ngwae taˈa
ˈuri! Sa tai neˈe ke baˈa ˈafi nau fasi ˈiri naisi
roˈosulia taˈangaˈa neˈe ngali nau ˈuana maeˈa?
25 Nau ku baˈatafea God, sulia nia naˈa neˈe
ˈafi nau ˈani sa Jesus Christ na Aofia kia! ˈOko
sai naˈa ana: Saena manatalaku, nau ku oga
nai roˈosulia na taki God, bore ma osiˈana

na malitaˈi ngwae taˈa nau, taˈangaˈa nia ka gwaungaˈi fafi nau.

8

Tua sulia ngasingasiˈanga na Anoˈi ru Abu

1 God saea kulu ˈoloˈolo naˈa ˈi naˈona osiˈana kulu faˈamamana ana sa Jesus. ˈUnaˈeri logo, na ngwae neˈe kira tua fiku naˈa faˈinia sa Jesus Christ, God noaˈa kasi fai fafida ma ka kwatea na kwaˈikwaˈinga fuada.

2 Kulu saiana nia mamana, osiˈana na ngasingasiˈanga na Anoˈi ru Abu kwatea ma kulu ka tua ˈani mauriˈa faolu sulia kulu ˈado fiku faˈinia sa Jesus Christ. Ma ˈunaˈeri nia ka loge kia faˈasia na ngasingasiˈanga ana abula taˈangaˈa neˈe gwaungaˈi fafi kia ma ka talaˈi kia ˈuana maeˈa.

3 Na taki faˈasia sa Moses ki, ˈafitaˈi niˈi ka loge kia faˈasia na ngasingasiˈanga ana taˈangaˈa faˈinia maeˈa, osiˈana malitakulu taˈa kwatea ma kulu ka ngwataˈutaˈu fuana dongalana taki neˈeri ki. Bore ma God lala neˈe loge kia faˈasia na ngasingasiˈanga ana taˈangaˈa faˈinia maeˈa. Sulia nia kwatea naˈa Ngela nia fasi ˈiri ka tua ˈani noni diˈia na ngwae, bore ma nia noaˈa kasi abula taˈa diˈia ngwae ki, ma God ka foˈosi ˈani ˈiri ka lafua na taˈangaˈa kulu ki. ˈUnaˈeri God ka matalangani na abula taˈangaˈa kia ki.

4 God sasi ˈunaˈeri ˈiri kuke totolia naˈa lekaˈa sulia na ru saga ki neˈe taki ki baˈe kia ˈuana. Ma nia talangwaraˈu goˈo ˈana sulia kulu roˈosulia na Anoˈi ru Abu, ma noaˈa kulu kasi roˈosulia na kwaiogai ˈanga taˈa ana noni.

5 Ma sa tai faˈida neˈe kira leka sulia na
kwaiogaiˈanga taˈa ana noni, kira manata goˈo
ˈada sulia ru fuana faˈatolilana na kwaiogai
ˈanga taˈa ana noni. Bore ma sa tai faˈida neˈe
na Anoˈi ru Abu nia talaˈida, kira manata goˈo
ˈada sulia sasilana na kwaiogai ˈanga Anoˈi ru
Abu.
6 Ma diˈia na kwaiogai ˈanga taˈa ana noni
nia talaˈia ta ngwae, nia ka mae. Ma diˈia na
Anoˈi ru Abu ka talaˈia ta ngwae, nia ka toˈo ana
mauriˈa faolu faˈinia na aroaroˈanga.
7 Ma diˈia na kwaiogai ˈanga taˈa ana noni nia
talaˈia ta ngwae, nia malimaeˈa ana God, osiˈana
noaˈa nia kasi roˈosulia na taki God ki, ma noaˈa
nia kasi bolo fuana roˈongaˈa sulia.
8 Na ngwae neˈe kira roˈosulia na kwaiogai
ˈanga taˈa ana noni, nia ˈafitaˈi liu kira ka
faˈasaeleˈa God.
9 Bore ma kamuˈa, noaˈa kamu ˈiri roˈo laˈu
sulia na kwaiogai ˈanga taˈa ana noni. Diˈia na
Anoˈi ru Abu nia tua saena maurilamuˈa, tama
muke roˈosulia na kwaiogaiˈanga nia. Ma sa
tai neˈe na Anoˈi ru God* noaˈa kasi tua saena
maurilana, niaˈa noaˈa laˈu na ngwae sa Jesus
Christ.
10 Ma sa Jesus Christ ka tua saena maurilamuˈa, sui bore ˈana na nonimuˈa ke baˈa
mae osiˈana na abula taˈangaˈa ki. Ma na
mangomuˈa nia mauri, osiˈana God nia faˈa
ˈoloˈolo kamu naˈa.
11 Ma na Anoˈi ru God neˈe taˈea sa Jesus Christ
faˈasia na maeˈa, nia tua naˈa saena mauril-

* **8:9** nama Anoˈi ru sa Christ

amuˈa. Ma God ke baˈa taˈea logo nonimuˈa ˈani
na Anoˈi ru Abu neˈe tua saena maurilamuˈa.
12 Nia neˈe ngwaefuta kina ˈae, kulu toˈo ana
taˈi ru fuana sasilana, neˈe kulu ke tua sulia
kwaiogai ˈanga Anoˈi ru Abu. Noaˈa kulu kasi
roˈo laˈu sulia na kwaiogaiˈanga taˈa ana nonika.
13 Diˈia kamu roˈosulia na kwaiogaiˈanga taˈa
ana noni, kamu ke funu. Ma diˈia kamu ka
roˈosulia na Anoˈi ru Abu fasi ˈiri muke danga
ˈania na abulaˈanga taˈa, muke baˈa toˈo ana
mauriˈa firi.
14 Ma sa tai faˈida neˈe Anoˈi ru God talaˈida,
kira naˈa neˈe na ngela God ki.
15 Na Anoˈi ru Abu neˈe God nia kwatea
fuamuˈa, noaˈa nia kasi kwate kamu ka maˈu
liu ˈani God ka diˈia ta ngwae rao neˈe nia maˈu
ˈani ngwae ˈaˈana nia. Bore ma na Anoˈi ru Abu
neˈe kwatea ma kamuˈa na ngela God ki naˈa.
Nia neˈe kwatea ka talangwaraˈu naˈa fuaka ˈiri
kuke saea God ˈania “Maˈa kia.”
16 Na Anoˈi ru God saea kulu na ngela God ki,
ma kulu ka alafafia ru neˈeri.
17 Ma osiˈana kiaˈa na ngela nia ki, ma kuke
baˈa ngalia naˈa ru leˈa ki neˈe nia gonia fuana
na ngela nia ki, ka diˈia logo neˈe nia kwatea
fuana sa Jesus Christ. Kulu ngalia ru neˈeri ki,
osiˈana kulu ˈado fiku faˈinia sa Jesus Christ
ˈania na nonifiiˈanga nia, ˈiri kuke baˈa ˈado logo
faˈinia saena mauriˈa ana ˈinotoˈanga nia.

Na ˈinotoˈanga neˈe ke baˈa dao maˈi

18 Sui bore ˈana kulu ka toˈo ana nonifiiˈanga
ki saena magalia neˈe, nau ku manata toˈo neˈe
na ˈinotoˈanga neˈe God ke baˈa kwatea fuaka,

nia doe ka tasa liufia na ˈafitaˈiˈanga neˈe kulu
liu ˈi saena ana kaidaˈi neˈe.
19 Na ru ki taˈifau neˈe God nia saungaˈiniˈi,
kira kwaimasi taˈifau goˈo ana kaidaˈi God ke
baˈa faˈataˈinia na ngela nia ki, ma kira ka oga
kaidaˈi neˈeri ke dao ˈaliˈali.
20 God nia manata ngasi naˈa fuana kala
kaidaˈi goˈo na ru neˈe nia saungaˈiniˈi ki taˈifau
kike mae ma kike ngwaˈa. God nia sasi ˈunaˈeri
noaˈa laˈu sulia na kwaiogai ˈanga na ru neˈeri
ki, bore ma sulia kwaiogaiˈanga God ˈana talana.
Ma ru ki taˈifau ka kwaimasi ana
21 kaidaˈi God ke logeda faˈasia maeˈa ma na
ngwaˈa ˈanga ˈiri kira ke tua sakadola daofaˈi liu
faˈinia na ngela nia ki.
22 Kulu saiana ˈita naˈa maˈi ˈua leleka ka dao
ana kaidaˈi neˈe, na ru ki taˈifau goˈo kira tua
ˈani nonifiiˈa diˈia na nonifiiˈa ana kaidaˈi kini
nia ngela fii.
23 Ma kuluˈa neˈe kulu toˈo ana Anoˈi ru Abu
neˈe God nia kwatea fuaka fasi ˈiri ke kwate kulu
ke manata ˈuitoˈo neˈe nia ke kwatea ru leˈa ki
fuaka, kuke nonifii logo. Kulu oga liua, ma kulu
ka kwaimasi ana kaidaˈi God ke baˈa kwate ma
kuluˈa na ngela gwaumauri nia ki, ma ka kwatea
noniˈi ngwae faolu ki fuaka.
24 Talaˈae ana kaidaˈi God nia faˈamauri kia,
kulu ka lialia masia fulilana ru neˈeri ki. Bore
ma diˈia kulu ka toˈo naˈa ana tae neˈe kulu
lialia masia, tama na manata ˈuitoˈo ˈanga neˈeri
noaˈa ˈiri mamana goˈo. Sulia noaˈa ta ngwae
kasi manata ˈuitoˈo goˈo ˈuana ta ru neˈe nia toˈo
naˈa ana.
25 Bore ma diˈia kulu lialia masia ta ru neˈe
noaˈa kulu ˈiri toˈo ˈua ana, kuke kwaimasi ana

faˈinia na mabetauˈa.
26 Ma ka ˈunaˈeri logo na Anoˈi ru Abu leka
logo maˈi fuana ˈafilaka, ana kaidaˈi maurilaka
nia ngwataˈutaˈu ma kulu ka kina kuke foˈosi
faˈuta ana God ka ˈafi kia. Bore ma na Anoˈi
ru Abu ˈana talana neˈe gania God fuaka saena
toloˈofiiˈanga neˈe noaˈa kulu kasi bolo fuana
saelana ˈani ta alaˈanga.
27 Ma God neˈe nia sai filoa na maurilaka
taˈifau, nia ka sai logo ana na manatana na Anoˈi
ru Abu. Ma na manatana Anoˈi ru Abu nia ˈuri;
nia gania God ˈi fulikulu na ngwae nia ki, sulia
na kwaiogaiˈanga God.
28 Ma kulu saiana ru neˈe: Na ngwae neˈe
kulu alafe fuana God, God faˈaleˈa kia ˈani na
ru taˈa ma ru leˈa neˈe fuli fuaka ki. Nia sasi
ˈunaˈeri fuaka, ngwae neˈe nia fili kia, osiˈana
na kwaiogaiˈanga nia fuakulu neˈe ˈunaˈeri.
29 Sulia tau naˈa maˈi, God nia fili kia, ma ka
alu kia fasi ˈiri kulu ke diˈia Ngela nia sa Jesus,
fasi ˈiri sa Jesus neˈe ka ngwae etaeta fuaka na
ngwaefuta nia ki.
30 Aia, ma fuaka na ngwae neˈe God fili kia
ˈua naˈa maˈi fuana ngela nia ki, nia ka sae kia
siana. Ma kuluˈa neˈe nia sae kia ˈunaˈeri, nia
ka faˈasaga kulu ˈi maana. Ma kuluˈa neˈe nia
faˈasaga kulu, nia ka kwatea ˈinotoˈanga logo
fuaka.

Noaˈa ta ru kasi fonea alafeˈanga God fuakulu

31 Ma ana kaidaˈi kulu manata sulia ru neˈeri
ki, kulu ka saiana noaˈa ta ngwae kasi bolo naˈa
faˈinia tataˈe saulilaka, osiˈana God nia kwaiˈafi
akulu.

32 Sulia na Ngela nia sa Jesus bore, noaˈa nia
kasi ogani laˈu ana, bore ma nia kwatea fuana
kwaisuˈusiˈanga fuaka. Ma osiˈana nia sasi ru
leˈa neˈeri fuaka, nia ke baˈa kwatea logo na ru
ki taˈifau fuaka.
33 Noaˈa ta ngwae goˈo ˈana neˈe totolia ka
giosi kia neˈe God fili kia, osiˈana God talana saea
neˈe kuluˈa saga naˈa.
34 Ma ka noaˈa logo ta ngwae goˈo ˈana neˈe ka
matalangaˈi kia, osiˈana sa Jesus Christ nia mae
naˈa fuaka, ma nia ka tataˈe logo, ma ana kaidaˈi
neˈe, nia ka tua ˈi bali ˈoloˈolo ana God, ma nia
ka kwaiamasi ˈiri God ke ˈafi kia.
35 Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, tama noaˈa goˈo
ta ru fasi ˈiri neˈe ke lafu kia kuke tua matali
faˈasia na alafeˈanga sa Jesus Christ fuaka. Sui
bore ˈana kulu ka tua ˈani ˈafitaˈiˈanga doe, ma
na ngwae ki kira ka fuli ru taˈa fuaka, ma kulu ka
fiolo, ma kulu ka dalaˈa, ma kira ka saungi kulu,
ka ˈafitaˈi kira ka lafu kia faˈasia na alafeˈanga
sa Jesus Christ fuaka.
36 Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba saea, “Ana
kaidaˈi ki taˈifau, kira sasi ˈuana saungi lamiˈa,
osiˈana kami leka suliˈo. Kaimili diˈia naˈa sipsip
neˈe kira sasi akaˈu ana fuana saungilana.”
37 Sui bore ˈana kulu ka tua saena ˈafitaˈiˈanga
doe ˈunaˈeri, kulu saiana kuke baˈa liufia, sulia
sa Jesus Christ nia alafe fuaka.
38 Nau ku saiana noaˈa ta ru ˈiri bolo fuana
lafulaka faˈasia na alafeˈanga doe nia fuaka. Sui
bore ˈana kaidaˈi kulu mauri ˈua, nama ana
kaidaˈi kuke mae, kulu ngalia na alafeˈanga nia.
Noaˈa ta ˈainsel, nama ta anoˈi ru taˈa, nama ta

ngasingasiˈanga kira ka lafua na alafeˈanga sa Jesus Christ faˈasi kia. Ma ka ˈafitaˈi logo fuana ta ru ana kaidaˈi neˈe, nama ana kaidaˈi neˈe nia ˈua maˈi noaˈa kasi lafu kia faˈasia na alafeˈanga nia fuaka.

39 Noaˈa ta ru logo saena magalia, nama ˈi langi, nama ta ru ana ru neˈe God saungaˈiniˈi ki noaˈa kasi bolo fuana lafulana na alafeˈanga nia. Nia ˈafitaˈi liu kira ka lafu kia faˈasia na alafeˈanga God fuaka neˈe nia faˈataˈinia fuaka ˈani sa Jesus Christ na Aofia kia.

9

God filia ngwae ˈi Jiu ki bore ma kira ilangaˈinia sa Jesus

1 Ma taˈi ru neˈe nau ku oga nai saea fuamuˈa, ma ru neˈeri nia mamana liu. Nau kusi soke kamu, osiˈana nauˈa na ngwae fafarongo sa Jesus Christ. Ma nau ku saiana na alaˈanga neˈe nai baˈa saea fuamuˈa, nia mamana, osiˈana na Anoˈi ru Abu neˈe talaˈia na manataˈanga nau.

2 Ru neˈe nau ku saea nia ˈuri, nau ku kwaimanatai liu ana kaidaˈi ki taˈifau, sulia na ngwae ˈi Jiu ki neˈe noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus Christ.

3 Kira neˈe na ngwae nau ki, osiˈana nauˈa ta ngwae ˈi Jiu logo. Nau ku oga diˈia nia talangwaraˈu, nai akafoˈa faˈasia na ˈado fikuˈa nai faˈinia sa Jesus Christ, ma nau ku ngalia ˈaku na kwaˈikwaˈinga olisida.

4 Sulia na Jiu ki, kiraˈa na ngwae God ki. Ma God ka suluˈida ˈua naˈa maˈi, fasi ˈiri kira ka diˈia na ngela nia ki, ma nia ka faˈataˈinia

na ˈinotoˈanga nia fuada. God ka fata alangaˈi
fuada, ˈiri ke baˈa faˈaleˈa kira. Ma God ka
kwatea naˈa taki ki fuada. Ma kira ka saiana
foˈosi mamanaˈanga ana God. Ma God ka eta
fataˈa fuada.
5 Ma na kwalafa kira na ngwae doe neˈe God
nia filida ˈua naˈa maˈi.* Ma sa Jesus Christ logo,
ana kaidaˈi nia ka futa maˈi fasi ˈiri ka alua naˈa
na ngwae, nia neˈe ta ngwae ˈi Jiu. Niaˈa neˈe
God neˈe nia gwaungaˈi fafia ru ki taˈifau. Ma
nia ka totolia kike baˈatafea tua tua firi! ˈIu ke
ˈunaˈeri.
6 Sui bore ˈana ngwae ˈi Jiu kira ka ilangaˈinia
sa Christ, God noaˈa kasi ˈoia fataˈa alangaˈinga
nia fuada. Sulia noaˈa laˈu na ngwae ˈi Jiu ki
taˈifau goˈo neˈe ngwae filia God ki.
7 Ma noaˈa laˈu ngwae ki taˈifau goˈo neˈe
futa ana sa Abraham neˈe ngela God ki. Sui
bore ˈana sa Abraham ka toˈo ana ta ngela laˈu,
God nia fata ˈuri fuana sa Abraham, “Na ngela
ˈoe sa Aesak goˈo neˈe nai baˈa lisia ka diˈia na
kwalafaˈa ba nau ku eta fataˈa ˈania fuamu.”
8 Ma na ru neˈe ka faˈataˈinia fuaka neˈe noaˈa
laˈu ngwae ki taˈifau neˈe futa ana sa Abraham
neˈe ngela filia God ki. Bore ma na ngwae neˈe
kira futa maˈi sulia na fata alangaˈinga God ki
lala neˈe kira na ngela mamana sa Abraham ki.
9 Na fata alangaˈinga ba God nia saea fuana
sa Abraham neˈe ˈuri, “Ana kaidaˈi ˈolea, nai
oli laˈu maˈi siamu, ma ˈi Sera ˈafe ˈoe ke baˈa
faˈafuta taˈi ngela ngwane.”✡ Ma na ngela neˈeri
neˈe sa Aesak.

---

* **9:5** sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob ✡ **9:9** Jenesis 18:10

10 Ma noaˈa laˈu ru neˈeri ki goˈo ˈana. Osiˈana
sa Aesak faˈinia ˈi Rebeka na koˈo bora kia ki,
kera toˈo ana ro ˈiˈiu ngwane ki.
11-12 Ma ˈi naˈona mala neˈe ˈi Rebeka nia
faˈafuta na ˈiˈiu neˈeri ki, God ka fata ˈuri fuana,
“Na ngela faˈinaˈonaˈo ke baˈa rao fuana ngela ˈi
buri.” Nia saea ru neˈeri ka sui mala na ro ˈiˈiu
neˈeri ki kera fiˈi futa maˈi, ma sui mala kera fiˈi
fulia ta tae neˈe ka leˈa nama ka taˈa. Nia ka
ˈunaˈeri sulia God faˈataˈinia fuaka nia filia taˈi
ngela sulia liana talana, noaˈa laˈu sulia na raoˈa
keroˈa sasiˈi ki.
13 Ma God ba saea saena na Kerekereˈa Abu ka
ˈuri, “Nau ku filia sa Jakob, ma nau ku ˈaila ˈania
sa Esau.”

14 Ma diˈia ta ngwae ka saea neˈe God noaˈa
kasi saga osiˈana nia filia taˈi ngela ma taˈi ka
noaˈa, alaˈanga neˈeri nia rora liu.
15 Sulia God sae ˈua naˈa maˈi fuana sa Moses
ka ˈuri, “Nauˈa lala neˈe nai filia sa tai neˈe nai
baˈa kwaimanatai ana. Ma nau ku filida sulia na
kwaiogaiˈanga nau goˈo talaku.”
16 Osiˈana na ru neˈeri ki, kulu ka saiana God
filia na ngwae noaˈa laˈu sulia na ru neˈe kira
oga nama kira ka sasia, bore ma God nia filia
ngwae ki sulia kwaimanataiˈanga nia goˈo ˈana.
17 Ma God ka fata fuana na ngwae tatalafaˈa
ˈi Ejipt saena Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Nau ku
alu ˈoe, ˈoko tatalafaˈa ˈiri nai faˈataˈinia na
ngasingasi ˈanga nau ˈani ru neˈe nai baˈa sasiˈi
fuamu, ma fasi ˈiri na ngwae ana fanoa ki taˈifau
kira ke saiana na ngasingasi ˈanga nau.”
18 Nia neˈe, God saiana ka kwaimanatai goˈo
fuana sa tai neˈe nia oga, ma nia ka faˈangasia

manatana sa tai neˈe nia oga.

God nia kwai matalangaˈi ma ka kwaigwale

19 Sali ta ngwae ke baˈa fata ˈuri, “Faˈuta neˈe
God ka saetaˈa fuana ngwae ki sulia manatada
ngasi, osiˈana nia ˈafitaˈi fuana kira ka tataˈe
saulia naˈa kwaiogaiˈanga God?”
20 Ma nau ku olisia ˈuri: Kuluˈa na ngwae
neˈe God saungaˈi kulu, noaˈa kulu kasi bolo
goˈo fuana olisilana God ˈunaˈeri! Ma kulu
diˈia na dako neˈe ta ngwae nia saungaˈi nia
ˈani bobo ˈai. Na dako neˈeri noaˈa kasi bolo
fuana saefiloˈa ˈuri ana ngwae neˈe saungaˈi nia,
“Faˈuta neˈe ˈoko saungaˈi nau ka ˈuri?”
21 Ma na ngwae neˈe saungaˈi nia na dako ki
ˈani bobo ai, nia toˈo ana ngasingasi ˈanga fuana
sasiˈa sulia kwaiogaiˈanga nia. Nia saiana ka
laungia taˈi ˈiri ka lia leˈa, ma taˈi ka noaˈa, fasi
ˈiri ta dako fuana asoa ˈinotoˈa ki, ma ta dako
fuana kaidaˈi dalafa ki goˈo ˈana.

22 Ma nia ˈunaˈeri logo fuana tae neˈe God nia
saungani. Osiˈana kaidaˈi nia oga ka faˈataˈinia
na saetaˈa ˈanga nia ma na ngasingasi ˈanga
nia fuana ngwae abula taˈa ki, nia mabetau
liu ma noaˈa kasi ˈaliˈali fuana faˈataˈilana na
saetaˈanga nia fuana na ngwae ki neˈe nia ke
baˈa matalangaˈinida.
23 Ma nia mabetau ˈunaˈeri fuana ka
faˈataˈinia na ru ˈinotoˈa leˈa nia sasi fuaka
na ngwae neˈe nia kwaimanatai ka tasa fuaka
ki. Sulia God sasi akaˈu akulu fuana ˈadoˈa
faˈinia saena ˈinotoˈanga nia.

24 Osiˈana kiaˈa naˈa neˈe ngwae filia nia ki,
noaˈa laˈu faˈasia na Jiu ki goˈo ˈana, bore ma
faˈasia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo.
25 Sulia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, God ba
fata ˈuri saena na Kerekereˈa Abu neˈe sa Hosea
keresia,
“Na ngwae neˈe noaˈa laˈu na ngwae nau ki, nai
baˈa saeda ˈania ngwae nau ki.
Ma na ngwae neˈe noaˈa naisi alafe fuada ki, nai
baˈa saeda ˈani ngwae leˈa leˈa nau ki.”
26 Ma God ka saea fuana sa Hosea ka keresia laˈu
ka ˈuri,
“Kamu rongoa ˈi naˈo neˈe nau ku saea, ‘Kamu
noaˈa laˈu na ngwae nau ki.’
Bore ma niniˈari kira sae kamu ˈani ngela God
mauri ki.”✡
27 Ma sa Aesea ba fata sulia na ngwae Jiu ki ka
ˈuri,
“Sui bore ˈana ngwae ˈi Israel ki kira ka ˈoro
diˈia one sulia asi, kala bara ngwae ki goˈo
ada neˈe God faˈamaurida.
28 Osiˈana God ke baˈa matalangaˈi ˈaliˈali goˈo
ana na ngwae ki taˈifau saena magalia.”
29 Nia diˈia logo ba sa Aesea nia saea naˈa maˈi
ˈi naˈo logo ka ˈuri,
“Diˈia God ngasingasiˈa liu noaˈa kasi
faˈamauria ti ngwae ana kwalafa kia
ana kaidaˈi nia matalangaˈi kia, noaˈa
ta ngwae Jiu kasi mauri goˈo, diˈia naˈa
ngwae ki taˈifau ˈi Sodom ma ˈi Gomora
neˈe kira mae naˈa.”

Na ngwae Jiu ki noaˈa kasi faˈamamana

✡ **9:26** Hosea 2:23; 1:10

30 Aia, sulia na ru neˈeri ki, kulu saiana na
ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira dao toˈona
na tala neˈe God faˈasagada, sui bore ˈana noaˈa
kira kasi ili ili ˈuana daoˈa toˈona. Ma God ka
faˈasagada sulia na faˈamamana ˈanga kira.
31 Bore ma fuana na ngwae ˈi Jiu ki, sui bore
ˈana kira ka ili ili ˈuana na faˈasagalada talada
ˈani roˈongaˈa sulia na taki ki, noaˈa kira kasi
dao goˈo toˈona.
32 Ma noaˈa kira kasi bolo goˈo fuana sasilana,
sulia kira fitoˈo ana na raoˈa leˈa kira ki, ma
noaˈa kira kasi fitoˈo ana faˈamamana ˈanga.
Kira ˈasida ˈunaˈeri, osiˈana kira firute ana na
gwaˈi fau doe.
33 God fata sulia sa Christ na gwaˈi fau doe
neˈeri saena Kerekereˈa Abu ka ˈuri,

“Lia basi, nai baˈa alua taˈi gwaˈi fau saena
fanoa ˈi Sion.
Ma na ngwae ki kira ke baˈa firute ana, ma kira
ke ˈasi ana.
Bore ma na ngwae neˈe kira faˈamamana
ana niaˈa, noaˈa kira kasi liadila osiˈana
niaˈa.”

10

1 Ngwaefuta kina, nau ku foˈo ma nau ku oga
liua God ke faˈamauria na ngwae nau ki ˈi Jiu.
2 Nau ku saiana ma nau ku saea kwau neˈe kira
suˈute fuana dongalana God. Bore ma noaˈa kira
kasi sai leˈa ana tala mamana fuana dongalana
God.
3 Kira kina na tala neˈe God sasi fuana
faˈasagalana na ngwae ki ˈi maana niaˈa. Ma

kira ka ili ili lala ˈuana faˈasagalada talada ˈani
na tala neˈe kira tala saungaˈinia ˈada. ˈUnaˈeri
kira ka ˈaila ˈani na tala neˈe God sasi fuana
faˈasagalana ngwae ki.
4 Ma na tala fuana faˈasagalana ngwae ki sulia
na taki sa Moses ki, sa Jesus Christ faˈasuia naˈa,
fasi ˈiri sa tai faˈida neˈe kira faˈamamana ana,
kira ka saga naˈa ˈi maana God.

God faˈamauri ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus

5 Na tala fuana faˈasagalana ngwae ki sulia
na taki ki, sa Moses kerekere sulia ka ˈuri,
“Diˈia ˈoko oga ˈoke dao toˈona mauriˈa osiˈana
roˈongaˈa sulia na taki, ˈoke roˈo nama sulia taki
laˈulaˈu God.”✡
6 Bore ma na tala neˈe God sasi fuana
faˈasagalana ngwae ki ˈi maana, osiˈana kira
faˈamamana ana sa Jesus, noaˈa ˈiri ˈafitaˈi goˈo
fuana dongalana. Osiˈana God nia fata ˈuri,
“Noaˈa ˈoe kosi alaˈa ˈuri fuamu talamu, ‘Ta
ngwae ke raˈe nama ˈi langi fasi ˈiri ke faˈakosoa
maˈi sa Jesus Christ ˈi ano.’ Noaˈa ˈoe kosi alaˈa
ˈunaˈeri osiˈana sa Jesus koso maˈi ka sui naˈa.
7 Nama ˈoe kosi fata ˈuri, ‘Ta ngwae ke koso
nama saena kula ni maeˈa fasi ˈiri ke taˈea maˈi
sa Jesus Christ.’ Noaˈa ˈoe kosi alaˈa ˈunaˈeri
osiˈana sa Jesus tataˈe ka sui naˈa.”
8 Na tala neˈe God sasi fuana faˈasagalana
ngwae ki osiˈana kira faˈamamana ana sa Jesus,
nia neˈe faˈarongoˈa neˈe mika fatataloˈania,
ma nia talangwaraˈu fuana muke dao toˈona.
Nia neˈe na Kerekereˈa Abu ka fata logo ˈuri,

✡ **10:5** Levitikus 18:5

“Na faˈarongoˈa God teo karangiˈo naˈa, nia teo
saena fatalamu ma ˈi saena maurilamu.”
9 Diˈia kamu saea sa Jesus ˈani na Aofia, ma
muke faˈamamana neˈe God taˈea faˈasia na
maeˈa, God ke baˈa faˈamauri kamu.
10 Na ngwae neˈe nia faˈamamana ana sa Jesus
saena maurilana nia ˈoloˈolo ˈi maana God. Ma
na ngwae neˈe nia fata tafa ˈania sa Jesus nia
Aofia, God ke baˈa faˈamauria.
11 Diˈia ba na Kerekereˈa Abu nia saea ka ˈuri,
“Na ngwae neˈe kira faˈamamana ana niaˈa,
noaˈa kira kasi liadila osiˈana niaˈa.”
12 God noaˈa kasi ˈinifilifili ana ngwae ˈi Jiu ki
ma ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo, osiˈana
ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana ana
niaˈa, kira toˈo goˈo ana taˈi Aofia. Ma nia
ka faˈaleˈa na ngwae ki taˈifau neˈe kira gania
ˈuana ta kwaiˈafiˈanga.
13 Na Kerekereˈa Abu ka saea laˈu, “God ke
baˈa faˈamauria na ngwae ki taˈifau neˈe kira
ri satana ˈuana kwaiˈafi ˈanga.”✡

Na ngwae Jiu ki noaˈa kira kasi fofoni ru fuana ilangaˈilana sa Christ

14 Sali ti ngwae Jiu kira fata ˈuri, “ˈUri ma
ngwae Jiu ki kike baˈa gani faˈuta ana na
Aofia ˈuana kwaiˈafiˈanga faˈuta, diˈia noaˈa
kira kasi faˈamamana ana niaˈa? Ma kira ka
faˈamamana faˈuta, diˈia noaˈa kira kasi rongoa
ˈua na faˈarongoˈanga? Ma kira ka rongo na
faˈarongoˈanga faˈuta, diˈia noaˈa ta ngwae kasi
faˈatalo ˈania?

✡ **10:13** Joel 2:32

15 Ma na ngwae ki kira ka faˈatalo ˈania
na faˈarongoˈanga faˈuta, diˈia God noaˈa kasi
kwatea ti ngwae fuana faˈataloˈanga?”

God asungaˈinia ngwae lifurongo nia ki diˈia
ba na Kerekereˈa Abu saea, “Kaidaˈi ti ngwae
kira dao maˈi faˈinia na Faˈarongoˈa Leˈa, nia
leˈa liu!”

16 Bore ma noaˈa laˈu na ngwae Jiu ki taˈifau
neˈe kira faˈamamana ana na Faˈarongoˈa
Leˈa. Sulia sa Aesea ba fata ˈuri fuana God,
“Aofia, noaˈa laˈu na ngwae ki taˈifau neˈe kira
faˈamamana ana faˈarongoˈanga kami.”

17 Ma na ngwae ki saiana kira faˈamamana
kaidaˈi kira rongoa na Faˈarongoˈa Leˈa. Ma kira
ka rongoa na Faˈarongoˈa Leˈa kaidaˈi ngwae ki
faˈatalongaˈinia sa Jesus Christ.

18 Ma nau ku saefilo ˈuri: Nia mamana neˈe ng-
wae Jiu ki noaˈa kira kasi rongoa na Faˈarongoˈa
Leˈa? Noaˈa! Kira rongoa, sulia na Kerekereˈa
Abu ba fata ˈuri,

“Na lingana ngwae lifurongo God ki talofia saena
magalia taˈifau.
Ma na faˈatalongaˈilana fatalana leka ka dao
maˈi saena magalia taˈifau.”✡

19 Ma nau ku saefilo laˈu ˈuri: Na ngwae Jiu
ki, noaˈa kasi sai goˈo ana na faˈarongoˈanga
neˈeri? Noaˈa. Kira saiana, sulia sa Moses ba
keresia naˈa alaˈanga God ˈuri,

“Nai baˈa kwate ma kamu ngwae Jiu ki muke
ˈuga sulia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.

✡ **10:18** Sam 19:4

Nai baˈa faˈamaurida sui bore ˈana kamu ka
saea kira ˈiri talingaˈi goˈo.
Ma nai baˈa sasi kamu ke saetaˈa, osiˈana nau ku
alafe fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki neˈe
kamu fia kira ˈiri sai sai aku.”✡

20 Ma sa Aesea ka fata noniraˈa ˈi naˈo sulia
ngwae noaˈa laˈu Jiu ki ka ˈuri,
“Na ngwae neˈe noaˈa kasi lulu nau ki, kira ka
dao toˈo aku.
Ma na ngwae neˈe noaˈa kasi saefilo suli nau
ki, nau ku faˈataˈi fuada fasi ˈiri kira ka
saiaku.”✡
21 Ma fuana ngwae ˈi Jiu ki, sa Aesea ka alaˈa ˈuri
suli kira,
“Tau naˈa maˈi, nau ku saeda ˈiri kira ke leka
maˈi siaku, bore ma manatada ka ngasi ma
kira ka aburongo.”

11

God faˈataˈinia na kwaimanataiˈanga nia fuana ngwae Jiu ki

1 ˈUri ma God ka ˈaila ˈani na ngwae nia ki
ˈi Jiu? Noaˈa goˈo! Nauˈa bore talaku nauˈa na
ngwae Jiu logo, sulia nauˈa ta ngwae ana kwalafa
sa Abraham ana fuuˈi ngwae sa Benjamin.
2 God noaˈa kasi ˈaila goˈo ˈani ngwae nia ki
neˈe nia filida ˈua naˈa maˈi ana safaliˈanga.
Kamu saiana tae ba Kerekereˈa Abu nia saea
sulia sa Elaeja, kaidaˈi nia ˈugalia God sulia na
ngwae Jiu ki kira ˈuri,

✡ **10:19** Diutronomi 32:21 ✡ **10:20** Aesea 65:1

3 “God, kira saungia naˈa profet ˈoe ki, ma kira
ka takalongaˈinia naˈa fuˈani kwaisuˈusi ˈoe ki.
Ma taˈifili nau naˈa neˈe nau ku tua ˈua, ma kira
ka sasi logo ˈuana saungilaku.”
4 Ma God ka olisia ka ˈuri, “Noaˈa laˈu taˈi ˈaeˈo
goˈo neˈe ˈoko tua. Nau ku toˈo ana na fiu toˈoni
ngwae Jiu ki talaku neˈe noaˈa kira kasi foˈosia
sa Baal na mala mala god.”
5 Ma nia ˈunaˈeri logo ana kaidaˈi neˈe, sulia
kala bara ngwae Jiu goˈo neˈe kira faˈamamana.
Ma God ka filida sulia na kwaiˈofeˈanga nia.
6 Ma nia filida sulia na kwaiˈofeˈanga nia,
noaˈa laˈu sulia na tae ki neˈe kira sasiˈi. Si
diˈia God ka filia naˈa ngwae ki sulia tae ki neˈe
kira sasi, ˈirai ma filifiliˈa God noaˈa laˈu sulia
na kwaiˈofeˈanga nia.

7 Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, na ngwae ˈoro Jiu ki
noaˈa kira kasi dao goˈo toˈona na ˈoloˈoloˈanga
neˈe kira lulu ˈuana. Taˈifilia bara ngwae ada
goˈo neˈe God filida neˈe kira dao toˈona. Ma ti
ngwae ada, kira ˈaila ˈania fafarongolana God.
8 Diˈia ba na Kerekereˈa Abu nia saea,

“God kwatea ma manatada ka oˈeoˈela, ma
noaˈa kira kasi saiana tae ki neˈe kira lisia
ma tae ki neˈe kira rongoa, leleka ka dao
goˈo ˈi taˈena bore.”✡

9 Ma sa David ka fata ˈuri saena Kerekereˈa
Abu,

“Alaˈania kike saeleˈa ma kike ele ˈada ana
fafangaˈa kira ki.

✡ **11:8** Aesea 29:10; Diutronomi 29:4

Alu kike fitoˈo ana faˈaleˈanga ˈoe, ma kika
ˈarefo kaidaˈi ˈoko kwaˈida, diˈia ngwae
neˈe kira ˈasida saena itoito.
10 Nau ku foˈo fasi ˈiri neˈe maada ka rodo ˈiri
noaˈa kira kasi lia.
Ma nau ku foˈo fasi ˈiri kira ka liu ana
ˈafitaˈiˈanga ˈoro sulia asoa firi.”✡

11 ˈIu, na Jiu ki kira firute sulia noaˈa kira kasi faˈamamana ana sa Jesus Christ. Bore ma noaˈa kamu kasi fia goˈo fasi noaˈa kira kasi oli maˈi ˈuana faˈamamana ˈanga. Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki kira toˈo logo ana mauriˈa faolu faˈasia God, osiˈana na abula taˈangaˈa Jiu ki. Na ru neˈe ka ˈunaˈeri ˈiri na ngwae Jiu ki kira ka kwaimamagolai ˈuana ngalilana na mauriˈa faolu neˈeri.
12 Sulia na abula taˈangaˈa na Jiu ki, God ka kwatea ru leˈa ˈoro fuakulu taˈifau ngwae saena magalia. Ma sulia kira ka ˈaila ˈania sa Jesus Christ, God ka faˈaleˈa lala na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Ma ana kaidaˈi neˈe Jiu ˈoro ki kike faˈamamana ana, God ke baˈa faˈaleˈa kia ka tasa.

God faˈamauria ngwae noaˈa laˈu Jiu ki

13 Aia, nai baˈa alaˈa fuamuˈa na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Nauˈa na ngwae ni lifurongo fuana na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, ma nau ku saeleˈa liu sulia na raoˈa nau fuana faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa fuamuˈa.
14 Na ngwae Jiu ki neˈe kira diˈia nauˈa, diˈia nau ku alaˈa suli kamu, ˈirai liada ke

✡ **11:10** Sam 69:22, 23

kwaimamagolai sulia tae neˈe kamu toˈo ana. ˈUnaˈeri, nai baˈa ˈafida ˈiri kike toˈo logo ana mauriˈa faolu.
15 Kaidaˈi God ˈaila ˈanida, nia ka rokisia naˈa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki faˈasia na malimae nia ki ˈuana na kwaima nia ki. Ma ana kaidaˈi God ka kwaloa laˈu na Jiu ki, nia diˈia nia taˈea na ngwae ki faˈasia na maeˈa, ma nia ka faˈaleˈa ka tasa ana ngwae nia ki taˈifau.
16 Ma diˈia na ngisingisi beret etaeta ana afu beret neˈe kira kwatea fuana God, tama na afu beret laˈulaˈu neˈeri taˈifau naˈa neˈe ru God logo. Ma diˈia neˈe lalina na ˈai kira kwatea fuana God, ˈunaˈeri na rara ru ki logo.
17 Ma na Jiu ki, kira diˈia ta ˈai neˈe God fasia. Ma ti rara ru ana ˈai neˈe, God ka ˈoiˈi. Ma fuamuˈa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kaumulu diˈia na rara ˈai kwasi neˈe God ngalia ma ka labungaˈi kamu ana kula neˈe nia ˈoia na rara ru ki faˈasia. Ma ka ˈunaˈeri logo ana kaidaˈi neˈe, sulia God nia faˈaleˈa kamu ka diˈia logo neˈe nia faˈaleˈa ngwae ˈi Jiu ki ˈua naˈa maˈi.
18 Ma noaˈa kamu kasi fia fasi kamu talingaˈi ka tasa liufia naˈa ngwae ˈi Jiu ki neˈe kira diˈia na rara ˈai neˈe God ˈoiˈi ki, sulia kamuˈa neˈe rara ru ki goˈo ˈana, ma na maurilana rara ˈai ki leka goˈo maˈi faˈasia na lalina ˈai. Ma na maurilana lalina ˈai noaˈa kasi leka maˈi faˈasia na rara ru ki.
19 Sali nia talangwaraˈu fuana ta ngwae noaˈa laˈu Jiu ka fata ˈuri, “God ka lafua naˈa Jiu ki fasi ˈiri kami ka didifulida.”
20 Nia mamana, kamu didifulida. God nia lafua ngwae Jiu ki osiˈana noaˈa kira kasi

faˈamamana. Ma duˈungana ru neˈe, nia alu ma kamu ka didifulida osiˈana kamu faˈamamana. Ma nia noaˈa kasi leˈa fuana muke lafe duˈungana na ru neˈeri, bore ma muke maˈu ˈani God.

21 Osiˈana diˈia God ka kwatea kwaˈikwaˈinga fuana na ngwae Jiu ki neˈe kira diˈia naˈa rara ru mamana ki, nia ke baˈa kwatea logo na kwaˈikwaˈinga fuamuˈa neˈe kamu diˈia na rara ru faˈasia na ˈai matamata ki, diˈia neˈe kamu ˈaila ˈani.

22 Duˈungana ru neˈe, kulu saiana na kwaiˈofeˈanga God faˈinia na kwai matalangaˈinga nia. Nia ka kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuana sa tai faˈida neˈe noaˈa kasi faˈamamana ana niaˈa. Ma nia ka ˈofe kamu, diˈia muke inaˈu ana faˈamamanalana. Ma diˈia kamu noaˈa kasi faˈamamana, nia ka sikilia kamuˈa logo.

23 Ma diˈia na ngwae Jiu ki kira ka danga naˈa ˈania na abu faˈamamanaˈanga kira ki, God ke baˈa olitaˈinida ˈuana na kula neˈe kira tua tua maˈi ana. Osiˈana God saiana ka sasia ru neˈeri.

24 Ma kamu ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kamu noaˈa laˈu na rara ru mamana faˈasia na ˈai neˈe God fasia. Duˈungana kaumulu leka maˈi faˈasia na ˈai kwasi, ma God ka ˈoi kamu, ma ka labungaˈi kamu goˈo ana ˈai neˈe nia fasia. Ma diˈia nia talangwaraˈu fuana God ka labungaˈi kamu ana ˈai nia, nia ke baˈa talangwaraˈu liu fuana God ke olitaˈinia na Jiu ki ˈuana ˈai neˈe nia ˈoida maˈi faˈasia.

God ke faˈamauria ngwae Jiu ki

25 ˈIu ngwaefuta kina, nau ku oga muke saiana
na ru neˈe God noaˈa ˈiri faˈataˈinia ˈi naˈo.
Nau ku fada fuamuˈa ˈiri noaˈa kamu kasi
lafe. ˈOrolana ngwae Jiu ki, kira ˈaila ˈania
fafarongolana Faˈarongoˈa Leˈa. Bore ma na abu
faˈamamana ˈanga kira teo leleka ka dao ana
kaidaˈi na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe God
ka filida, kira taˈifau kike faˈamamana ana niaˈa.
26 ˈUnaˈeri mala, God ka fiˈi faˈamauria na
ngwae Jiu ki taˈifau. Ka diˈia nama Kerekereˈa
Abu ba saea,

“Na Ngwae Faˈamauri ke baˈa leka maˈi faˈasia
Sion, ma ka lafua naˈa abula taˈangaˈa ki
faˈasia na fuuˈi ngwae ˈi Israel.

27 Ma nai baˈa faˈamamana na fau alangaˈinga
nau faˈinida, sulia nau ku lafua naˈa abula
taˈangaˈa kira ki.”✡

28 Ma na ngwae Jiu ki neˈe kira ˈaila ˈania
na Faˈarongoˈa Leˈa, ˈunaˈeri kira naˈa neˈe
malimae God ki. Ma osiˈana ru neˈeri neˈe kamu
na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki muka rongoa
naˈa Faˈarongoˈa Leˈa neˈeri. Sui ka ˈunaˈeri
bore ˈana, God nia alafe fuada, osiˈana nia filida
naˈa, sulia na fata alangaˈinga nia ˈua naˈa maˈi
fuana koˈo bora kira ki.
29 Osiˈana God noaˈa kasi rokisia naˈa man-
atana sulia sa tai faˈida neˈe nia filida ma ka
faˈaleˈada.
30 Ana kaidaˈi ba sui, kamu ngwae noaˈa laˈu
Jiu ki, noaˈa kamu ˈiri roˈo roˈo goˈo sulia God.
Bore ma ana kaidaˈi neˈe, kamu ngalia naˈa na

✡ **11:27** Aesea 59:20

kwaimanatai ˈanga God, osiˈana na ngwae Jiu ki
noaˈa kira kasi roˈosulia God.
31 Ma ˈunaˈeri logo, na ngwae Jiu ki kira
aburongo ana God, fasi ˈiri God ke faˈataˈinia
logo kwaimanataiˈanga nia fuada. Nia sasi
ˈunaˈeri, osiˈana nia faˈataˈinia kwaimanatai
ˈanga nia fuamuˈa.
32 Na ngwae ki taˈifau suˈungenge ana God,
ru neˈe kwatea ma nia ka lisida ka diˈia ngwae
tua saena lokafo ki neˈe kira tua masia mata-
langaˈilada. Nia sasi ˈunaˈeri ˈiri neˈe nia ka
faˈataˈinia kwaimanatai ˈanga nia fuada taˈifau.

Baˈatafea God

33 ˈOi ˈokalana God! Kwaiˈofeˈanga nia doe liu!
Na liatoˈo ma na sai ˈi ruˈanga nia ka doe liu!
Noaˈa ta ngwae kasi saiana na filifiliˈanga God
ma na falafala nia ki.
34 Ka diˈia ba na Kerekereˈa Abu nia saea,
“Noaˈa ta ngwae ˈiri saiana na manatana God,
ma noaˈa ta ngwae ˈiri bolo fuana ˈafilana
God ˈani manataˈanga nia.
35 Ma noaˈa ta ngwae kasi bolo fuana kwatelana
ta ru fuana God fasi ˈiri God ke duˈua logo
fuana.”
36 Osiˈana God neˈe saungaˈinia na ru ki taˈifau,
ma na ru ki taˈifau kira tua tua maˈi sulia
ngasingasi ˈanga nia ma fuana niaˈa. Alu kuke
baˈatafea God tua tua firi! ˈIu ke ˈunaˈeri.

12

Raoˈa fuana God

1 Aia, ngwaefuta nau kina ˈae, sulia na
kwaimanatai ˈanga God fuaka nia doe liu, nau ku

gani kamu, ˈiri muke kwatea naˈa maurilamuˈa taˈifau fuana God diˈia ta kwaisuˈusiˈanga. Na kwaisuˈusiˈanga neˈeri nia mauri, ma ka abu, ma God ka saeleˈa faˈinia. Sulia nia naˈa neˈe falafala mamana fuana foˈosilana God.
2 Ma noaˈa kamu kasi sasi sulia falafala taˈa saena magalia neˈe. Bore ma muke alaˈania God ka rokisia naˈa maurilamuˈa ˈani faˈafaolulana na manataˈanga kamu ki, ˈiri muke saiana tae neˈe God oga muke sasia. Muke saiana tae neˈe nia leˈa, ma tae neˈe ka faˈasaeleˈa God, ma tae neˈe nia saga.

3 God ka faˈaleˈa nau ˈiri nauˈa ta ngwae lifurongo fuana, ˈiri nau ku saea fuamuˈa taˈifau: Noaˈa kamu kasi manata lafu kamu talamuˈa. Bore ma muke manata saga suli tualamuˈa sulia na faˈamamanaˈanga neˈe God kwatea fuamuˈa.
4 Kulu saiana na noni ˈi ngwae nia toˈo ana kula toˈotoˈo ˈoro ki. Ma na taˈi taˈi ru ana ru neˈeri ki toˈo ana raoˈa matamata ki logo.
5 Ma nia ˈunaˈeri logo ana nonina sa Jesus Christ. Kuluˈa kula toˈo toˈo ki ana nonina. Ma kulu ka toˈo ana raoˈa toˈo toˈo ki. ˈUnaˈeri neˈe kulu ka rao nama fuana ˈafilakulu kwailiu.
6 Ma kulu ka toˈo ana ngasingasiˈanga matamata ki neˈe God nia kwatea fuaka sulia na alafeˈanga nia. Ma ta ngwae akulu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana faˈatalo ˈanga ˈani Faˈarongoˈanga nia, tama nia ke fata nama sulia na faˈamamanaˈanga neˈe God kwatea fuana.
7 Ma ta ngwae laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana kwaiˈafiˈanga, alu nia ke kwaiˈafi nama ana na ngwae ki. Ma ta ngwae

laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana faˈamanatalana ngwae ki, alu nia ke faˈamanata nama.
8 Ma ta ngwae laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana na radulana ngwae ki, nia ke sasia nama. Ma ta ngwae laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana kwate ruˈanga fuana ngwae ki, ˈoko kwate tatakolaˈa ana. Ma ta ngwae laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana faˈinaˈonaˈo ˈanga, ˈoko rao ngasingasiˈa ˈi naˈona ngwae ki. Ma ta ngwae laˈu, diˈia God ka kwatea ngasingasiˈanga fuana kwaigwaleˈanga ana ngwae ki, nia ka sasia faˈinia na noni alealeˈanga.

9 Ma na alafeˈanga neˈe kulu toˈo ana fuana ngwae ki, nia bolo fuana alafeˈanga mamana, ma noaˈa kulu kasi kwalabasa. Ma muke ˈaila ˈani tae neˈe taˈa, bore ma muke dau ngasi ana tae neˈe leˈa.
10 Muke kwaima fuamuˈa kwailiu, sulia kamuˈa neˈe bara ngwae asina ana sa Jesus Christ. Ma muke fuˈusi doe amuˈa kwailiu.
11 Muke rao ngasingasiˈa, ma noaˈa kamu kasi noni ˈaila. Muke rao ngasingasiˈa fuana na Aofia.
12 Muke saeleˈa sulia na fitoˈonga kamu. Ma muke mabetau kaidaˈi kamu dao toˈona ˈafitaˈiˈanga ki. Ma muke foˈo ana kaidaˈi ki taˈifau.
13 Ma muke daroˈia ˈi safitamuˈa na ru kamu ki faˈinia na ngwaefuta kamu ki ana sa Jesus Christ neˈe kira dalaˈa. Ma muke kwaloa na ngwae dao ki, fasi ˈiri kira ke tua saena na luma kamu ki.

14 Ma na ngwae neˈe kira faˈakaisi kamu ki,

muke foˈo ˈiri God ke faˈaleˈa kira. Muke foˈo ˈiri God ke faˈaleˈa kira, ma noaˈa kamu kasi agida.
15 Muke saeleˈa faˈinia na ngwae ki kaidaˈi kira saeleˈa, ma muke kwaimanatai faˈinia na ngwae ki kaidaˈi kira kwaimanatai.
16 Muke tua kwaima faˈinia ngwae ki taˈifau. Noaˈa kamu kasi naunau, bore ma muke sasia na raoˈa neˈe ngwae ki noaˈa kira kasi manata doe ana. Ma noaˈa kamu kasi fia fasi kamu liatoˈo liu.

17 Diˈia ta ngwae nia sasia ta ru taˈa fuamuˈa, noaˈa kamu kasi olisia ˈani ta ru taˈa. Muke iliili ˈuana sasilana tae neˈe ngwae ki taˈifau kira manata sulia nia leˈa.
18 Muke sasia na ru ki taˈifau neˈe talang-waraˈu fuamuˈa fasi ˈiri muke tua kwaima faˈinia ngwae ki taˈifau.
19 Kwaima nau kina ˈae, diˈia ta ngwae ka sasia ta ru taˈa fuamuˈa, alu noaˈa kamu kasi duˈua ˈani ta ru taˈa. Alaˈania God lala neˈe ke kwaˈida ˈania oga sasuˈa nia. Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba saea ka ˈuri, “God fata ˈuri, ‘Nauˈa lala neˈe nai duˈua, ma nau ku olisia na ru ki.’ ”✡
20 Ma muke roˈosulia na Kerekereˈa Abu ba saea, “Diˈia na malimae ˈoe nia fiolo, ˈoke sarea. Ma diˈia nia silikwaˈu, ˈoke kwatea kafo fuana ˈiri nia ke kwaˈu. Osiˈana diˈia ˈoko sasi ˈunaˈeri fuana, nia ka baˈa ˈeke liu sulia ru taˈa ki neˈe nia sasiˈi fuamu.”
21 Ma noaˈa kamu kasi alaˈania na taˈangaˈa ka liufi kamu. Bore ma muke liufia lala na taˈangaˈa ˈania na sasi leˈangaˈa kamu ki.

✡ **12:19** Diutronomi 32:35

13

Roˈosulia na gwaungaˈi ngwae ki

1 Kamu taˈifau, muke roˈosulia na gwaungaˈi
ngwae ki ana fanoa kamu ki, sulia na ˈinotoˈanga
kira ki ˈita maˈi faˈasia God, ma God ka alaˈani
kira fuana talaˈi lamuˈa.
2 Ma sa tai neˈe ka sasi ˈuana uuˈa suˈusia na
gwaungaˈi ngwae neˈe ki, nia uu suˈusia logo
tae ki neˈe God alua. Ma ta ngwae neˈe nia sasi
ˈunaˈeri, nia ke baˈa ngalia kwaˈikwaˈinga.
3 Na ngwae neˈe sasia ru leˈa ki, noaˈa kira
kasi maˈu ˈani gwaungaˈi ngwae ki. Na ngwae
neˈe kira sasia ru rora ki, kira lala neˈe kira maˈu
ˈani gwaungaˈi ngwae ki. Ma diˈia kamu oga
noaˈa kamu kasi maˈu ˈani gwaungaˈi ngwae ki,
ˈunaˈeri muke tua saga, ma kike baˈatafe kamu.
4 Sulia kira neˈe ngwae rao God ki fuana
ˈafilamuˈa. Ma diˈia kamu fulia ru rora ki, muke
maˈu ˈanida, sulia kira toˈo ana ngasingasi ˈanga
fuana kwaˈikwaˈinga. Sulia kira neˈe ngwae rao
God ki fuana kwatelana kwaˈikwaˈinga fuana sa
tai neˈe fulirulana taˈa.
5 Osiˈana nia ˈunaˈeri, muke roˈosulia na
gwaungaˈi ngwae ki ana fanoa, sulia nia saga
fuana sasilana, ma diˈia kamu sasia ru taˈa, kike
kwaˈi kamu.
6 Duˈungana ru neˈeri ki logo, kamu ka folia
takisi, sulia na gwaungaˈi ngwae ki kira rao
fuana God, ma kira ka rao ngangata fuana
ˈafilana ngwae ki.
7 Muke folia takisi ma ru ki taˈifau neˈe taki
ki ana fanoa kamu nia ka saea. Ma muke fuˈusi
doe ana na gwaungaˈi ngwae ki taˈifau.

Muke sasia na raoˈa leˈa ki fuamuˈa kwailiu

8 Diˈia kamu ngali langa ana ta ru ana ta
ngwae, muka duˈua ˈaliˈali nama. Ma ta ru neˈe
totolia muke sasi nama neˈe muke tua ni alafe
fuamuˈa kwailiu. Ma sa tai bore ˈana neˈe nia
alafe ˈunaˈeri, nia roˈo naˈa sulia na taki God ki.
9 Sulia na taki ki ba ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi
kakabara, noaˈa ˈoe kosi saungia ta ngwae, noaˈa
ˈoe kosi bili, noaˈa ˈoe kosi oga ru ti ngwae ki.”
Na taki neˈeri ki faˈinia na taki ki taˈifau laˈu,
kira fiku goˈo ana taˈi taki ba ˈuri, “ˈOko alafe
fuana na ngwae ki taˈifau ka diˈia logo neˈe ˈoko
alafe fuamu talamu.”
10 Osiˈana diˈia kamu alafe fuana ta ngwae,
noaˈa kamu kasi saiana sasilana ta ru taˈa fuana.
Nia neˈe, diˈia kamu alafe, muke roˈosulia na
taki ki taˈifau.
11 Muke sasi ˈunaˈeri, sulia kamu sai naˈa ana
kaidaˈi neˈe sa Jesus Christ ke dao maˈi fuana
faˈamauri laka, nia karangi liu naˈa ka liufia na
kaidaˈi ba kulu eta faˈamamana ana. Nia neˈe,
muke sasi akaˈu fuana kwalolana sa Jesus Christ,
ma noaˈa kamu kasi diˈia na ngwae neˈe kira
maliu goˈo ˈada.
12 ˈIu, nia rodo ka tau naˈa, ma na asoa fuana
faˈamauri lamuˈa ka karangi naˈa maˈi. Nia
neˈe, kuke mango faˈasia na abulaˈanga taˈa ki
diˈia na ngwae neˈe kira fuli ru ana rodo. Ma
na raoˈa leˈa kia ki ka diˈia naˈa raˈunga kia ki
fuana fuˈa saulilana taˈangaˈa.
13 Nia bolo fuana abulalaka ka saga, diˈia na
ngwae neˈe kira tua saena madakolaˈanga ana
asoa. Noaˈa kamu kasi kwaˈufia ru neˈe ke
burasia ngwae, ma masaˈa ˈani ngwaˈe ngaˈa

ta'a ki, noa'a kamu kasi 'usu, ma noa'a kamu
kasi di'ia kui laelae ki, noa'a kamu kasi fu'a, ma
noa'a kamu kasi 'uga.
14 Bore ma muke tua di'ia na Aofia sa Je-
sus Christ, ma noa'a kamu kasi manata 'uana
fa'asaele'alana kwaiogai 'anga ta'a ana non-
imu'a ki.

14

Noa'a kamu kasi matalanga'inia ngwae asina kamu ki

1 Aia, ta ngwae ne'e fa'amamana ana sa Jesus
Christ, muke kwaloa, sui bore 'ana fa'amamana
'anga nia noa'a kasi ngasingasi'a 'ua. Ma
noa'a kamu kasi olisu'usu'u fa'inia sulia na
manata'anga nia ki.
2 Ma ti ngwae ne'e fa'amamana'anga kira
ki ngasi ngasi'a, kira saiana kira ka 'ania
go'o 'ada fanga matamata kwailiu ki ta'ifau.
Bore ma ti ngwae ne'e fa'amamana'anga kira
ngwata'uta'u, kira fia na fasi nia abu fuana
'anilana.
3 Ma na ngwae ne'e kira saiana kira ka 'ania
kwalukaela fanga, noa'a kira kasi manata ta'a
sulia na ngwae ne'e noa'a kasi 'ania fasi. Ka
'una'eri logo, na ngwae ne'e noa'a kasi 'ania
fasi, noa'a kasi fata fa'alia na ngwae ne'e saiana
kira ka 'ania kwalukaela fanga. Sulia kira na
ngwae ne'e God nia ala na'a fafida ki.
4 Noa'a kasi bolo fuana kuke fata fa'alia na
ngwae rao God. Osi'ana God na'a ne'e ngwae
gwaunga'i kira, nia'a lala ne'e ke ba'a saea na
rao'a kira ki ta'a nama ka le'a. Ma kira sasi le'a,

sulia na Aofia nia bolo fuana ˈafilada ˈiri kike sasi leˈa.

5 Ma nia ka ˈunaˈeri logo, ti ngwae saea taˈi asoa nia ˈinotoˈa ka tasa liufia ta asoa matamata. Ma ti ngwae kira ka saea asoa ki taˈifau niˈi bolo goˈo ˈada. Aia, ma nia leˈa fuada taˈifau kira ka roˈosulia na tae neˈe kira saiana nia saga.

6 Ma na ngwae neˈe ka manata doe ana taˈi asoa, nia sasia fuana na faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia. Ma na ngwae neˈe saiana ka ˈania ta fanga, nia sasia fuana faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia, sulia nia baˈatangoa God fuana fanga neˈeri. Ma sa tai neˈe ka ˈaila ˈania ˈanilana fasi, nia sasi ˈunaˈeri fuana faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia, ma nia ka baˈatangoa God.

7 Duˈungana noaˈa ta ngwae kasi mauri goˈo fuana niaˈa talana, ma noaˈa ta ngwae kasi mae fuana niaˈa talana.

8 Osiˈana diˈia kulu mauri, kulu mauri fuana na Aofia. Ma diˈia kulu mae, kulu mae fuana na Aofia. Nia neˈe, sui bore ˈana kulu ka mauri nama kulu ka mae, kuluˈa neˈe ru Aofia ki naˈa.

9 Osiˈana sa Jesus Christ nia mae, ma ka tataˈe naˈa ˈuana na mauriˈa ˈiri nia gwaungaˈi fuana ngwae mauri ki, ma fuana ngwae neˈe mae ki logo.

10 ˈIu, ma kamuˈa neˈe noaˈa kamu kasi saiana ˈanilana fasi, muke tua faˈasia fata faˈalilana na ngwaefuta kamu ki. Ma kamuˈa neˈe kamu ˈania kwalukaela fanga, muke tua faˈasia lia toliˈa ana ngwaefuta kamu ki. Sulia kuluˈa taˈifau goˈo kuke baˈa uu ˈi naˈona God fuana matalangaˈi lakulu.

11 Duˈungana na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri,
“God fata ˈuri, ‘Nia mamana nauˈa naˈa neˈe
God mauri. Ma nia mamana logo ˈunaˈeri,
na ngwae ki taˈifau kike baˈa bobo uruuru ˈi
naˈoku, ma kike saea neˈe nauˈa God.’ ”
12 Nia neˈe, kulu saiana taˈifau goˈo kuke baˈa
faˈarongoa God ˈania ru ki taˈifau goˈo neˈe kulu
sasiˈi.

Noaˈa kamu kasi faˈarora ngwae asina kamu ki

13 Aia, noaˈa kulu kasi fata faˈali kia kwailiu
laˈu. Ma nia leˈa fuana kuke mango faˈasia sasi-
lana ru neˈe ke baˈa sasia maurilana ngwaefuta
kia ka firute.
14 Sulia na fikuˈa nau faˈinia Aofia sa Jesus, nau
ku sai leˈa naˈa ana noaˈa ta fanga kasi faˈasua
ta ngwae ˈi maana God. Si diˈia ta ngwae ka fia
fasi ti fanga ke sua fuana nia ˈania, ˈirai tama
nia rora fuana nia ˈania.
15 Ma diˈia ta ngwaefuta amuˈa ka
kwaimanatai sulia tae neˈe kamu ˈania, ˈunaˈeri
tama noaˈa kamu kasi faˈataˈinia goˈo na
alafeˈanga kamu fuana. Noaˈa kamu kasi alua
na fanga neˈe kamu ˈania ka faˈalia na ngwae
neˈe sa Jesus Christ nia mae ˈusia.
16 Noaˈa kamu kasi sasi ta ru neˈe kamu
saea fasi nia leˈa ma ta ngwaefuta amuˈa ka
kwaimanatai duˈungana, ˈiri neˈe ngwae ki kira
ke fuˈusi taˈa amuˈa faˈinia.
17 Kaidaˈi God nia gwaungaˈi fafi kia, na ru
talingaˈi noaˈa laˈu sulia na ru kulu ˈania nama
kulu ka kwaˈufia. Bore ma, na ru neˈe talingaˈi
neˈe kuke sasia ru saga fuana ngwae ki, ma kuke

tua ˈani aroaroˈa faˈinia ngwae ki, ma kuke tua
ˈani na saesaeleˈa ˈanga na Anoˈi ru Abu kwatea
fuaka.
18 Ma diˈia ta ngwae nia rao fuana sa Jesus
Christ ˈunaˈeri, God nia saeleˈa sulia, ma ngwae
matamata ki bore kira ka alafafia.

19 Nia neˈe, kuke sasi ˈuana sasilana ru
neˈe kwatea aroaroˈanga ma faˈangasilana
faˈamamanaˈanga kulu ki kwailiu.
20 Noaˈa kamu kasi takalongaˈinia na raoˈa
God sasia saena maurilana ta ngwae, osiˈana
ˈoko ˈania ta fanga nia fia fasi nia abu. Sui
bore ˈana na fanga ki taˈifau goˈo ka leˈa fuana
ˈanilana, nia taˈa liu diˈia na fanga neˈe kamu
ˈania, nia faˈarora ta ngwaefuta amuˈa.
21 ˈUnaˈeri nia taˈi leˈa diˈia noaˈa kamu kasi
ˈania fasina ta ru mauri, ma noaˈa kamu kasi
kwaˈufia ta kafo ngasingasiˈa neˈe ke burasi
kamu, ma noaˈa kamu kasi sasia ta ru laˈu neˈe
ka talaˈia ngwaefuta kamu ki ka leka rora.

22 Ma na manataˈanga kamu sulia na fanga
neˈe ti ngwae kira saea nia abu, nia ta ru
safitamuˈa goˈo faˈinia God. ˈOilakiˈa fuana
ngwae neˈe nia sasia tae neˈe nia saiana nia saga,
ma na maurilana noaˈa kasi matalangaˈinia.
23 Bore ma diˈia na ngwae neˈe manatana ka
ruarua sulia tae neˈe nia abu ˈi maana God fuana
ˈanilana, ma nia ka ˈania ru neˈeri, nia sasia ta
ru rora, sulia na ngwae neˈeri kasi roˈosulia na
tae neˈe nia manata sulia nia saga. Osiˈana diˈia
kulu sasia ta ru neˈe kulu manata ruarua ana fasi
nia leˈa ˈi maana God, tama ru neˈeri nia taˈa.

15

Faˈasaeleˈa ngwae matamata ki, noaˈa laˈu fuaka talaka

1 ˈIu, kiaˈa na ngwae neˈe faˈamamana ˈanga
kia ki ngasingasiˈa, nia bolo fuana kuke mabetau
faˈinia sa tai neˈe faˈamamana ˈanga kira ki
ngwataˈutaˈu. Ma noaˈa kulu kasi manata goˈo
sulia kiaˈa talaka.
2 Ma nia ka bolo fuana kuke faˈasaeleˈa na
ngwaefuta kia ki ˈiri ka leˈa fuada, fasi ˈiri kuke
faˈangasingasia faˈamamana ˈanga kira ki.
3 Sa Jesus Christ noaˈa kasi sasia laˈu na
ru ki fuana faˈasaeleˈalana talana. Sulia na
Kerekereˈa Abu ba saea, “God, na fata fuˈusi
taˈangaˈa kira fuamu faˈali nau logo.”
4 Na ru ki taˈifau neˈe kira keresia
saena Kerekereˈa Abu, kira keresia fuana
faˈamanatalaka. Na Kerekereˈa Abu nia ˈafi
kia fuana mabetauˈa, ma nia ka radu kia. Ma ru
neˈeri ki kwatea ma kulu ka manata ˈuitoˈo ana
God neˈe faˈamamana eta fataˈa nia ki fuaka.
5 Nau ku foˈo ˈiri God neˈe gwalona ma-
betauˈanga ma kwairaduˈanga, ka kwatea ma
muke tua sulia taˈi manataˈanga goˈo diˈia logo
sa Jesus Christ nia tua faˈi kamu.
6 ˈUnaˈeri kamu ke toˈo ana taˈi liaˈi ngwae
ma taˈi fataˈa, muke faˈa ˈinotoˈa God na Maˈa
sa Jesus Christ na Aofia kia.
7 Ma muke kwalo kamu kwailiu ka diˈia sa
Jesus Christ ba kwalo kamu logo. Diˈia kamu sasi
ˈunaˈeri, ngwae ki kira ke baˈatafea God.
8 Nau ku saea fuamuˈa, sa Jesus Christ nia leka
maˈi saena magalia fasi ˈiri ka ˈafia ngwae Jiu

ki, ˈiri ka faˈataˈinia na fata alangaˈinga God ki
fuana koˈo bora kira ki ke fuli mamana.
9 Ma nia leka logo maˈi ka kwatea na ngwae
noaˈa laˈu Jiu ki kira ka saiana baˈatafelana
God fuana kwaimanatai ˈanga nia. Diˈia ba na
Kerekereˈa Abu nia saea,
“Ana kaidaˈi nau ku tua faˈinia ngwae noaˈa
laˈu Jiu ki, nau ku baˈatafe ˈoe, ma nau
ku fataleˈa amu ˈania nguˈa ki.”
10 Ma na Kerekereˈa Abu ka fata laˈu ˈuri,
“Kamu ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, muke saeleˈa
faˈinia ngwae God ki ˈi Jiu!”
11 Ma na Kerekereˈa Abu ka fata laˈu ˈuri,
“Kamu ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, muke baˈatafea
God, ma ngwae ki taˈifau, muke baˈatafe
nia!”
12 Ma ana ta Kerekereˈa Abu laˈu, sa Aesea ka
fata ˈuri,
“Taˈi ngwae ana kwalafa sa Jesi ke baˈa leka
maˈi, ma nia ke baˈa gwaungaˈi fafia na
ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, ma kira ke baˈa
fitoˈo ana niaˈa.”

13 Ma nau ku foˈo ˈiri God neˈe kwate kulu
ka toˈo ana fitoˈonga, ka faˈasaeleˈa kamu,
ma ka kwatea aroaroˈanga fuamuˈa sulia na
faˈamamanaˈanga kamu ana niaˈa, fasi ˈiri na
fitoˈonga kamu ke bulao ˈani ngasingasiˈanga na
Anoˈi ru Abu.

Duˈungana tae neˈe sa Paul ka kerekere nonira ˈa

14 Ngwaefuta nau kina, nau ku sai leˈa ana
na abulaˈanga kamu nia leˈa liu, ma muka saiˈi

ru, ma muka bolo fuana na faˈamanatalamuˈa
kwailiu.
15 Sui bore ˈana nia ˈunaˈeri, saena kerekereˈa
neˈe nau ku fata madako sulia ti ru neˈe nau
ku oga nai faˈamanata oli amuˈa ˈani. Nau ku
fata noniraˈa osiˈana God nia fili nau sulia na
kwaiˈofeˈanga nia,
16 ma nia kwatea ma nauˈa na ngwae rao
fuana sa Jesus Christ ˈi safitana na ngwae noaˈa
laˈu Jiu ki. Nau ku rao diˈia ta fata abu ˈani
faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa faˈasia
God, ˈiri na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki kike baˈa
diˈia ta kwaisuˈusiˈanga neˈe God nia saeleˈa
faˈinia, ma na Anoˈi ru Abu ka faˈafaolu kira.
17 Ma ana fikuˈa nau faˈinia sa Jesus Christ,
nau ku fata baˈalafe ˈani raoˈa nau fuana God.
18 Nau ku fata goˈo sulia tae ki neˈe sa Jesus
Christ nia sasi ˈani nau fuana talaˈilana ngwae
noaˈa laˈu Jiu ki fuana roˈongaˈa sulia God. Kira
roˈosulia God osiˈana kira rongoa alaˈanga nau
ki, ma kira ka lisia ru nau ku sasiˈi ki.
19 Ma nau ku fulia faˈanadaˈa ki ma ru ni
ˈarefoˈanga ki ˈani na ngasingasi ˈanga ana
Anoˈi ru Abu God. ˈUnaˈeri, nau ku etangia raoˈa
nau ˈi Jerusalem, ma nau ku leka kwai liu ana
kula ki leleka ka dao ˈi Ilirikum. Ma ˈi niniˈari,
nau ku fatataloˈania na Faˈarongoˈa Leˈa sulia
sa Jesus Christ ka sui naˈa ana kula neˈeri ki.
20 ˈI faˈi bore ˈana nau ku leka ana, nau
ku ˈidufaˈi sasi ˈuri: Nai fatataloˈania na
Faˈarongoˈa Leˈa ana maˈe fanoa neˈe noaˈa kira
kasi rongo ˈua sulia sa Jesus Christ, fasi ˈiri naisi
diˈia ta ngwae neˈe saungaˈinia ta luma ˈi fafona
fau ni babatoˈo ˈanga ta ngwae matamata alua.

21 Diˈia ba na Kerekereˈa Abu alaˈa sulia na Christ,
“Ngwae neˈe noaˈa kasi rongo ˈua sulia, kira ke
baˈa lisia, ma kira ka saiana.”

Sa Paul nia ke leka ˈuana ˈi Rom

22 Ma osiˈana nau ku ˈabera sulia faˈataloˈa ˈunaˈeri saena fanoa matamata ki, nia neˈe fonea noaˈa naisi leka kwau ˈiri nai dao toˈomuˈa.
23 Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku faˈasuia naˈa na raoˈa nau ki ˈi neˈe saena maˈe fanoa neˈeri ki. Ma sulia bara faˈi ngali naˈa neˈe nau ku oga lekaˈa kwau siaumulu,
24 ma ˈi niniˈari nau ku manata naˈa fuana fasi ˈiri nai liu kwau siaumulu, kaidaˈi nai baˈa leka ˈuana ˈi Spen. Nia neˈe nau ku manata toˈo fuana nai dao kwau siamuˈa, nau ku taˈi saeleˈa basi faˈi kamu ka sui, nau ku oga muke kwaiˈafi aku ana lekaˈa nau ˈuana ˈi Spen.
25 Bore ma ˈi naˈona neˈe nau ku leka ˈuana ˈi Spen, nai leka basi ˈuana ˈi Jerusalem fuana ˈafilana ngwae God ki ˈi neˈeri.
26 Osiˈana na ngwae faˈamamana ki ˈi Masedonia ma ˈi Gris, kira fia nia leˈa fuana kwate maniˈa fuana ˈafilana ngwae faˈamamana neˈe kira dalaˈa ma kira ka tua ˈi Jerusalem.
27 Ma na liaˈi ngwae neˈeri neˈe ru kira talada. Ma ka ˈunaˈeri bore, nia bolo fuana kike ˈafida. Sulia na ngwae Jiu ki kira daroˈia kwailiu na Faˈarongoˈa Leˈa faˈinia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma ka leˈa fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, kira ka daroˈia na toˈo ruˈa kira ki faˈinia na ngwae Jiu ki.

28 Ma ana kaidaˈi nai faˈasuia naˈa na raoˈa
fuana kwatelana na mani neˈe kira fikua fuada
ka sui, nai baˈa leka ˈuana ˈi Spen, ma nau ku
liu siaumulu ana lekaˈa nau.
29 Kaidaˈi nai dao maˈi siaumulu, nau ku
saiana sa Jesus Christ ke faˈaleˈa kamu osiˈana
nauˈa.
30 Ngwaefuta nau kina, sulia na Aofia kia sa
Jesus Christ, ma sulia na alafeˈanga neˈe na
Anoˈi ru Abu kwatea fuaka, nau ku gani kamu
muke foˈo ngasingasiˈa faˈi nau, fasi ˈiri God ke
ˈafi nau.
31 Muke foˈo ˈiri God ke ˈafi nau fasi ˈiri na
ngwae ki ˈi Judea neˈe noaˈa kasi faˈamamana,
noaˈa kasi faˈafii nau. Ma muke foˈo logo ˈiri na
ngwae God ki ˈi Jerusalem kike saeleˈa sulia na
mani ba nau ku kwatea fuana ˈafilada.
32 ˈUnaˈeri, diˈia na kwaiogaiˈanga God, ana
kaidaˈi nau ku faˈasuia naˈa raoˈa nau ˈi
Jerusalem, nai baˈa leka maˈi siaumulu faˈinia
na saeleˈanga doe, ma nau kui baˈa mamalo leˈa
faˈi kamu.
33 Aia, nau ku foˈo ˈiri God neˈe kwatea
aroaroˈanga fuaka, ke tua faˈi kamu taˈifau. ˈIu
ke ˈunaˈeri.

16

Sa Paul fata leˈaleˈa ana ti ngwae faˈamamana ˈi Rom

1 ˈIu, nau ku oga nai fata leˈa sulia na ng-
waingwaena kia ˈi Fobe neˈe rao fuana ngwae
faˈamamana ki ˈi Kenkrae.
2 Ana kaidaˈi nia ke baˈa dao maˈi siaumulu,
muke kwaloa sulia na faˈamamanaˈanga nia ana
na Aofia, sulia ngwae God ki totolia kike sasi

ˈunaˈeri. Ma muke ˈafia ˈani ta ru neˈe nia oga, osiˈana niaˈa ba ˈafia logo na ngwae ˈoro ki ma nauˈa logo.

3 Ma nau ku kwatea alaˈanga leˈa leˈa fuana sa Akuila ma ˈi Prisila neˈe kera rao faˈi nau fuana sa Jesus Christ.

4 Ana kaidaˈi kera ˈafi nau, karangi kira ka saungidaroˈo. Ma sulia ru neˈe, nau ku tafedaroˈo liu. Ma noaˈa laˈu taˈifili nau, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki taˈifau neˈe kira faˈamamana logo, kira tafedaroˈo.

5 Aia, ma nau ku kwatea alaˈanga leˈa leˈa logo fuana ngwae neˈe kira faˈamamana, ma kira ka fiku saena luma kera fuana foˈosilana God.

Ma nau ku kwatea alaˈanga leˈa leˈa logo fuana sa Epaenetus, na kwaima leˈa nau. Nia neˈe ngwae etaeta neˈe nia faˈamamana ana sa Jesus Christ ˈi Asia.

6 Ma nau ku kwatea alaˈanga leˈa leˈa logo fuana ˈi Mary, kini ba nia rao ngasingasiˈa fuamuˈa.

7 Ma alaˈanga leˈa leˈa logo fuana sa Andronikus, ma sa Junias, na ro ngwae Jiu ki diˈia logo nauˈa neˈe kira tua tua faˈi nau saena luma ni lokafo. Ma keroˈa ro ngwae kera eta faˈamamana ana sa Jesus Christ sui mala nauˈa. Ma na ngwae ni lifurongo ki, kira sai leˈa logo adaroˈo.

8 Na alaˈanga leˈa leˈa nau fuana sa Ampilatus, na kwaima leˈa nau sulia na faˈamamanaˈanga keroˈo ana na Aofia.

9 Na alaˈanga leˈa leˈa logo fuana sa Urbanus, na ngwae rao faˈi nau fuana sa Jesus Christ. Ma

na alaˈanga leˈa leˈa logo fuana sa Stakis, na
ngwae kwaima leˈa nau.
10 Ma alaˈanga leˈa leˈa fuana sa Apeles, na
ngwae leˈa neˈe sa Jesus Christ alafafia. Ma fata
leˈa leˈa ˈanga fuana sa Aristobulus faˈinia na
tuaˈa nia.
11 Ma alaˈanga leˈa leˈa fuana sa Herodion, ta
ngwae Jiu diˈia logo nauˈa. Ma alaˈanga leˈa leˈa
logo fuana sa tai faˈida neˈe kira faˈamamana
saena luma sa Narsisus.

12 Aia, na alaˈanga leˈa leˈa nau ki fuana ˈi Tri-
faena ma ˈi Trifosa, neˈe kera rao ngasingasiˈa
fuana na Aofia. Ma na alaˈanga leˈa leˈa logo
fuana kwaima nau ˈi Persis, na kini rao maˈudi
fuana na Aofia.
13 Nau ku kwatea alaˈanga leˈa leˈa nau ki
fuana sa Rufus, ngwae rao leˈa fuana na Aofia.
Ma alaˈanga leˈa leˈa logo fuana teˈa sa Rufus,
neˈe nia ˈafi leˈa aku diˈia naˈa ta ngela ˈana.
14 Alaˈanga leˈa leˈa nau ki fuana sa Asinkritus,
sa Flegon, sa Hermes, sa Patrobas, sa Hermas,
ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana
ma kira ka tua faˈinida.
15 Alaˈanga leˈa leˈa ki fuana sa Filologus, ma
sa Julia, ma sa Nereus faˈinia ngwaingwaena nia,
ma fuana sa Olimpas faˈinia na ngwae God ki
taˈifau neˈe kira tua faˈinida.

16 Ma ana kaidaˈi kamu ke lisi kamu kwailiu,
muke faˈataˈinia na alafeˈanga kamu fuamuˈa
kwailiu. Aia, ma na ngwae faˈamamana sa Jesus
Christ ki taˈifau ˈi neˈe, kira kwatea kwau na
alaˈanga leˈa leˈa kira ki fuamuˈa.

Fata faˈabasuˈa sulia tuaˈa leˈa fuana ngwae faˈamamana ki

17 Ngwaefuta nau kina, nau ku saea fuamuˈa,
muke madafi kamu faˈasia na ngwae neˈe kira
kwate ma kamu ka fuˈa ki, ma kira kwate
ma ti ngwae ka faˈitaˈi faˈasia sa Christ. Kira
faˈamanata ˈani na ru neˈe leka matamata
faˈasia na faˈamanataˈanga mamana neˈe kamu
faˈamamana ana. Muke tua tau faˈasida.
18 Sulia sa tai faˈida neˈe kira sasi ˈunaˈeri,
noaˈa kira kasi rao goˈo fuana sa Jesus Christ na
Aofia kia, bore ma kira rao goˈo ˈada sulia liada
talada. ˈAnia alaˈanga leˈa kira ki faˈinia na
alaˈanga kwaigwafe kira ki, kira ka sokea ngwae
neˈe noaˈa kira kasi saiˈi ru ˈua ki.
19 Bore ma ngwae ki taˈifau kira rongo sulia
neˈe kamu roˈosulia sa Christ. Ma nau ku saeleˈa
liu suli kamu. Nau ku oga muke liatoˈo sulia tae
neˈe leˈa, ma muke tua faˈasia na ru taˈa ki.
20 ˈUnaˈeri God neˈe gwalona na aroaroˈanga
kia, nia ke baˈa ˈaliˈali ka kwate ma kamu ke
liufia sa Saetan.
Nau ku foˈo fasi ˈiri na Aofia kia sa Jesus ka
inaˈu ana ˈofelamuˈa.
21 Ma sa Timoti, na ngwae neˈe rao faˈi nau,
kwatea logo kwau na alaˈanga leˈa leˈa nia ki
fuamuˈa. Ma sa Lusius, sa Jason, ma sa Sosipater,
na ngwae Jiu ki diˈia logo nauˈa, kira kwatea na
alaˈanga leˈa leˈa kira logo fuamuˈa.
22 Ma nauˈa sa Tertius, na ngwae neˈe nau ku
ˈafia sa Paul fuana keresilana na alaˈanga neˈe
ki, nau ku kwatea kwau na alaˈanga leˈa leˈa nau
fuamuˈa sulia na faˈamamanaˈanga kia ana sa
Jesus Christ.

23-24 Aia, ma sa Geas ka kwatea kwau na
alaˈanga leˈa leˈa nia ki. Nau ku tua faˈinia
ˈi neˈe, ma na ngwae faˈamamana ki neˈe kira
fiku logo ˈi luma nia. Ma sa Erastus, na ngwae
lia sulia mani saena maˈe fanoa doe neˈeri,
faˈinia ngwaefuta kia sa Kuartus, kera kwatea
na alaˈanga leˈa leˈa keroˈa logo fuamuˈa.*

Foˈongaˈa ˈisi ˈani baˈatafeˈanga

25 Kuke fuˈusi ˈinotoˈa ana God, osiˈana nia sa-
iana faˈangasingasi lamuˈa sulia na Faˈarongoˈa
Leˈa neˈe nau ku faˈataloˈania. Na Faˈarongoˈa
neˈe nia leka sulia sa Jesus Christ. Kaidaˈi tau
naˈa maˈi God noaˈa kasi faˈataˈi madako ana
Faˈarongoˈa Leˈa neˈe.
26 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, nia faˈataˈinia
naˈa na Faˈarongoˈa Leˈa. Na profet ki kerekere
sulia na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe. Ma God neˈe
mauri firi, nia asungaˈi kami ka takaloa na
Faˈarongoˈa Leˈa neˈe fuana ngwae ana fanoa
ki taˈifau, fasi ˈiri neˈe ngwae ki taˈifau, kike
faˈamamana ana, ma kike roˈo logo sulia.
27 God taˈifilia goˈo neˈe liatoˈo ana ru ki
taˈifau, kulu baˈatafea ˈani sa Jesus Christ tuatua
firi. ˈIu ke ˈunaˈeri.

---

* **16:23-24** Ti kerekereˈa ˈua ˈadoa laˈu alaˈanga neˈe, “Na kwaiˈofeˈanga na Aofia kia sa Jesus Christ ke tua faˈi kamu taˈifau. ˈIu.”

Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga Kwara'ae

The New Testament and Genesis in the Kwara'ae language of the Solomon Islands

Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38